

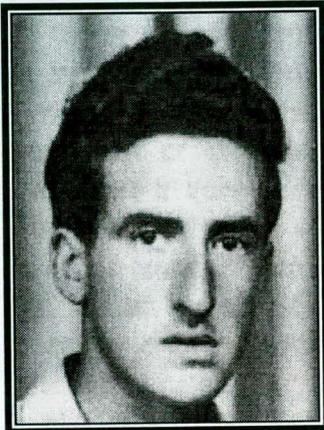

ארגון יד לבנים
סניף ירושלים

עיריית
ירושלים

רב טוראי מאיר רוטשילד ז"ל

בן הדסה ויעקב

נולד בפתח-תקווה

בתאריך א' באב תש"ו, 29/7/1946

התגייס בינואר 1965

שרת בחטיבת הנח"ל

נפל בעת מילוי תפקידו

בתאריך כ"ד בטבת תשכ"ח, 25/1/1968

נקבר בהר הרצל

אזור: ד חלקה: 3 שורה: 12 קבר: 3

בן 21 בנפלו

קורות חיים

בן יעקב והדסה. נולד ביום א' באב תש"ו (29.7.1946) בפתח-תקווה. בשעה שהגיע לגיל-הלימודים התחיל את לימודיו היסודיים ב"מוריה" בתל-אביב ולאחר-מכן עבר ל"ישיבה" בתל-אביב וסיים את לימודיו היסודיים בבית-הספר לדוגמא בירושלים. לאחר-מכן למד את לימודיו התיכוניים בישיבת "בני-עקיבא" - "נתיב מאיר" אשר בבית-וגן. בהיותו בכיתה י"ב הגיש למשרד החינוך עבודה שנתית בתולדות ישראל על הנושא "החלוקה" (כביטוי ליחסה של יהדות הגולה ליישוב היסודי בארץ ישראל בשנים 1810 - 1860). הספיק ללמוד פחות מטרימסטר אחד באוניברסיטה העברית בירושלים - תולדות ישראל והיסטוריה כללית. מאיר-מנחם הקסים את יודעיו ברב צדדיותו ובהיקף הרחב של התעניינותו: לימודי היהדות, מחשבה ופילוסופיה, ידיעת ארץ-ישראל וההיסטוריה שלה. הוא היה מטובי המדריכים והמחנכים של תנועת-נוער "בני-עקיבא". כיהודי דתי בעל-הכרה וזקיפות-קומה לא חשש מעימות עם בעיות-הזמן. בינואר 1965 גויס לצה"ל (נח"ל מוצנח) ואת שירותו הסדיר גמר בערב פסח תשכ"ז. בימי הכוננות למלחמת ששת הימים, התפעל מכושרם של חבריו המבוגרים ממנו בהרבה. פעם התבטא בשיחה עם חברו כי אם יידרש ממישהו ביחידתו משהו מיוחד הוא יעכב בעדו מלעשות את המעשה ובייחוד אם הוא בעל-משפחה, ואכן החלטה זו

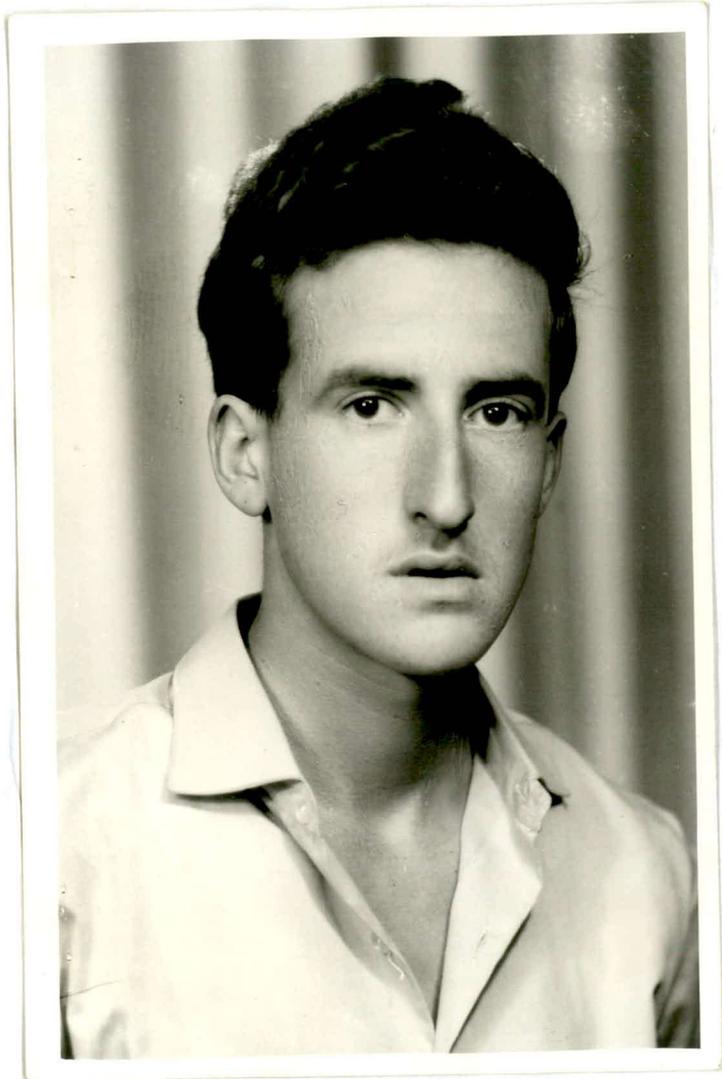

ארגון יד לבנים
סניף ירושלים

עיריית
ירושלים

הגשים בצאתנו ללא כל פקודה כדי לחלץ את חברו שהיה פצוע פצעים קשים על גשר אלנבי. בצאתנו להושיט עזרה לחברו נפל גם הוא; זה היה על גשר אלנבי ביום כ"ד בטבת תשכ"ח (25.1.1968). הוא התרשם מאד בקראו על מעשהו של דניאל ורדון, איש גבעת-ברנר, שיצא להציל חבר מתוך ידיעה שמעשהו זה עשוי לעלות לו במחיר-חיי - ובקראו את הסיפור הזה עם אחותו העיר: "זאת אין את יכולה להבין - לראות חבר פצוע לפניך בשטח ולא לחוש לעזרתו". הובא למנוחת-עולמים בבית-הקברות הצבאי שעל הר-הרצל בירושלים. אחרי נפלו יצא הספר "החלוקה" בהוצאות ראובן מס בצירוף, דברי-הערכה משל פרופ' יי ריבלין, פרופ' ח' ה' בן-ששון מהאוניברסיטה העברית בירושלים וד"ר ד' קוליב מהאוניברסיטה בר-אילן. שמו הוזכר בספר "צנחנים מסיני ועד גולן". תולדותיו ותיאור קרבו האחרון מובאים בספר "נזכור" בהוצאת האוניברסיטה העברית בירושלים והסתדרות הסטודנטים שבה, בעריכת יהודה האזרחי. כתבה עליו פורסמה בשבועון "פנים אל פנים".

ראש הממשלה

ירושלים, כ"ט באייר תשכ"ח
27 במאי 1968

לכבוד
הד"ר יעקב רוטשילד
רחוב אלפסי 24
ירושלים

ד"ר רוטשילד היקר והנכבד,

התרגשתי עד למעמקי ליבי למקרא מכתבך. הלוא בזכות בנים כבנך קם
העם היהודי בארץ-ישראל, חונן את עפרה, יישב את שממותיה, הגן עליה, הקים את
מדינתו והושיע אותה מיד צר שבא עליה. המסירות הלאומית והאנושית העילאית של
בנים כבנך היא הנוסעת בנו אמונה ובטחון לעתיד.

וככל שהכאב גדול, עדיין אנו צריכים לכוח הקרבתם של מיטב בנינו.
ואם אמר הנביא "ציון במשפט תיפדה", ואם האמין הרצל כי "העולם הוא עולם של
שופטים ולא עולם של שודדים", ידענו ששבת אומות גם יחד אין בו משום ערובה
למשפט צדק. הרבה אינטרס מדיני עושה, ופעמים - הרבה שנאת ישראל פשוטה עושה.
וישראל סבא משלם את הבערה בחלבו ובדמו.

שלך בהוקרה נאמנה,

לוי אשכול

ראש הממשלה

ירושלים, י"ג באייר תש"ל
20 במאי 1970

לכבוד
ד"ר יעקב רוטשילד
רח' אלפסי 24
ירושלים.

הגב' וד"ר רוטשילד היקרים,

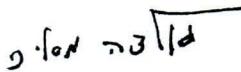
מכתבכם מיום כ"ז בניסן תש"ל (3.5.70) הגיעני ביחד עם מחקרו של בנכם מאיר מנחם הי"ד שנפל במערכות ישראל.

עברתי על דפי המחקר והרגשתי כי מותו של מאיר מנחם לא היה רק אבידה למשפחה, לקרובים ולידידים שהכירוהו ואהבוהו, אלא לעם כולו שאיבד צעיר מבטיח, יפה נפש ובעל כשרונות שהיה רק בראשית דרכו.

אין לי ספק שהדרך בה חינכתם את בנכם היתה הדרך הישרה והנכונה. העובדה שהינכם מכירים גם עתה בצדקת דרכו למרות הקרבן הכבד שהקרבתם, מוסיפה עידוד ואומץ לחבריו הרבים ולחניכיו בתנועת הנוער הממשיכים בדרך שבה הפסיק וגם לאלה שלא הכירוהו אך שמעו על דרך חייו הקצרים.

אני יודעת שאין ניהומים להורים שכולים על אבדן בנם ואני יודעת גם כן שהזמן אינו יכול להשכיח או לשכך כאב כזה. עם זאת בטוחה אני שהרגשתם של ההורים השכולים שהעם כולו חש את כאבם ושותף לצערם יכולה אולי, להקל ולו במקצת, על סבלם הרב. משום כך רוצה אני שתדעו מהי תחושת העם כלפיכם ומהי הרגשתי האי שית.

בברכה רבה,

גולדה מאיר

כבוד רב יעקב ראטה, איתו

בידוק מרמטאות והלך אחרת גם אני כותב בקובץ את המילים האלה. קטנת הסתעפות
על אודות האופן הנוהג שקרה לצדני קנפול בני הקב"ש, הי"ד, על אודות זמן העניית האו
להעם היושג קרה, מה אולי זמנך לצדני מו"ק אנוח אולת? אין מו"ק דפו זכא אור זכ"ו
ועזני על מור קבלו זכ"ר על מנחם האו"ה והתור שראו עם מלכה ר' השוכן קצ"ו.
קצ"ו קצ"ש עם שמוק ושם ושאלו והבין את הקשר הפשוט של עם הנצח ואור נצח.
קשה עמי תהאריך. ה"ק מלא על כל גזרתי למוני רב"ה על בני ציון והסתאום קבל
המקריקום את חו"כ מ"ק אהבה עם פ"ו מלכים. בנחמת ציון וירושלם ומצ"ו תע"ו
א"ר ירוק את חס"ו, ע"ו ו"ל נה"ל

כבוד רב, יעקב ראטה, איתו

וק ר'
ר"ו שקט
תש"ח

עיריית ירושלים
המחלקה לתרבות
האגף לתרבות תורנית

ראש העיר ירושלים וחברי מועצת העירייה
מתכבדים בזה להזמין את כב' למעמד הענקת
פרס ירושלים לספרות תורנית ולמחקר
ירושלים ע"ש הגאון רבי שמואל סלנט זצ"ל

שיתקיים ביום שני, י"ד בכסליו תשל"ג
(20.11.72) בשעה 6.00 בערב בבית העירייה
רחוב יפו 22

הפרס יוענק:

לרב שבתי ד. רוזנטל על ספרו "משואה לדור"
ולרב שלמה זלמן זוננפלד על ספרו "האישי
על החומה".

אגרת הערכה לספר "החלוקה" של החייל
מאיר מנחם רוטשילד ז"ל הי"ד, שנפל על
הגנת ארץ הקודש, תמסר להוריו דר. יעקב
והדסה רוטשילד.

סדר המעמד:

ניהול המעמד והענקת הפרס:
סגן ראש העיר הרב שאר ישוב כהן

הנמקת חבר השופטים:
הרב ניסן א. טוקצינסקי

ברכת העירייה:
ח. מרינוב מ"מ ראש העיר

דברים:
הרב הראשי לישראל
מרן הגאון הרב שלמה גורן

שר הדתות דר. זרח ורהפטיג

דברי תודה:
חתני הפרס

אחרי רחובים זאבי

28 אפר' 72

3 באייר תשל"ב

לכב' .

צ"ר יצקא אגדסה רוטשילד
ירושלים

הורים יקרים,

הרש נא לי להודיע לכם על הספר "מאור לכה"'

לצרכים אלה בא.

קראתי בספרי אלקסנדר מאשילובא של מאור מנחם צ"ל.

מנחם זה הכותב, אבל כנראה יצאת אה"ל. יוצר

אני אה בני דורו, אה רואה אה פרטים.

מאיר מסתא אהמל ומשל להם דוגמא אה"ל.

הינא הבלעדניא של העיתונים הערביים ביום

כ"ה בטבת תשל"ב קיפחא חיים של צדונים ישכא"ל

כל בק אה"ל, אבק עם קיפחא אה חברתא

אזילא ומשילובא אה"ל.

אהבם בינאכם.

רחלם זאבי

האוניברסיטה העברית בירושלים
THE HEBREW UNIVERSITY OF JERUSALEM

FACULTY OF HUMANITIES

הפקולטה למדעי הרוח
החוג להיסטוריה

כ"ב בשבט תשכ"ח
21 בפברואר 1968

לכבוד
ד"ר י. רוטשילד
רח' אלפסי 24
ירושלים.

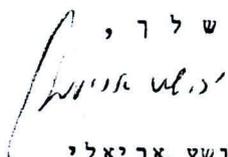
ד"ר רוטשילד היקר,

עם החקר ביום השלושים ברצוננו להביע את השתתפותנו בצערך
ובצער משפחתך על נפילתו של מאיר-מנחם, בנך האהוב, שהיה תלמיד
החוג שלנו.

למרוח שמאיר היה תלמיד השנה הראשונה, הספקנו תוך זמן
קצר לעמוד על תכונותיו האישיות הנאות ועל דבקותו בלימודים.
מה רב צערנו שנלקח ממך ומכולנו ללא עת בנך ותלמידנו אשר
הבטיח כה רבות.

בבנין ציון חנחם,

שלך,

יהושע אריאלי

בשם מורי החוג להיסטוריה

"החלוקה" - מרתק

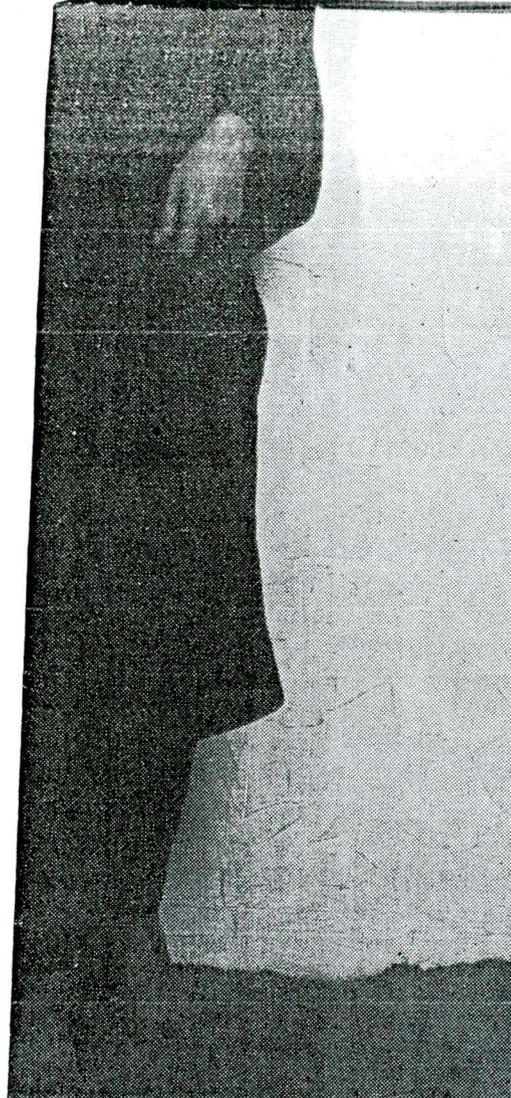
כתב: מאיר מנחם רוטשילד/
הוצאת: ראובן מס/92 עמודים

מאיר מנחם רוטשילד נפל בקרב על גשר אלנבי בכ"ד טבת תשכ"ח והוא בן 22 שנה בלבד. אחרי נפילתו פורסם לראשונה חיבורו "החלוקה" שנכתב על-ידו עוד בהיותו תלמיד בישיבה תיכונית, וכבר אז זכה להרבה הדים. כעת, כעבור 20 שנה, הוא זוכה למהדורה חדשה מורחבת ומתוקנת, ללמדנו שהמדובר בחיבור העומד בזכות עצמו, ופרסומו אינו רק כהוקרה והנצחה למחברו שנפל בקרב.

"החלוקה" היתה והינה נושא לניגוח הישוב הישן על ידי מתנגדיו ולהכפשת שמו מחד, כשם שהיתה נושא לספרות אפולוגטית שלמה להסברתה ולהצדקתה מאידך. ממילא, מעטות ההתייחסויות האובייקטיביות לנושא. הדברים מסתבכים עוד יותר משום שגם כיום, כאשר התרגלנו לכך שה"חלוקה" הינה מילת גנאי, כולנו בארץ הזו עדיין סמוכים על שולחנותיהם של אחרים, והדבר גורם, ולו בתת-התודעה, ליחס אמביוולנטי לנושא. רוטשילד בעבודתו בודק את "החלוקה" קה" מכיוון שונה. הוא עוסק ב"חלוקה" כביטוי לקשרים של יהדות הגולה לישוב היהודי בארץ-ישראל במחצית הראשונה של המאה ה-19, וליחסם של יהודי חו"ל ליהודי הארץ. אין הוא דן כל כך בפרטים הטכניים והמעשיים של ה"חלוקה", כמו בבסיס האידיאולוגי שלה. זהו התחום בו מיעטו החוקרים לעסוק, שכן בדרך הטבע מרבית עיסוקיהם של חוקרי נושא "החלוקה" קה" הוא בשלב זה עדיין בהיבטים המוסדיים והמבניים של מוסד "החלוקה" קה", והרבה פחות בבסיס הרעיוני שלה.

העובדה כי כעבור כעשרים שנה מתפרסם ספר זה שוב, והוא עדיין משמש בידי חוקרים רבים כמקור וכלי עזר בעבודתם, מעידה הן על טיבה של העבודה והן על החודר עדיין במחקר הנושא הספציפי של "החלוקה" ובמחקר התחום הרעיוני, להבדיל מן התחום המעשי, של חיי הישוב היהודי בארץ לפני מאה שנה ויותר.

חשובה גם התייחסותו של רוטשילד לתחום ההלכתי והמחשבת-ידתי של נושא "החלוקה", תחום שאינו מוכר לרבים, ורוטשילד פותחו בפני אלה שספרות ההלכה אינה לחם חוקם היום-יומי, וממערטים לעסוק בה במסגרת מחקרים היסטוריים, אם מחוסר ידיעה ואם מחוסר יכולת, ויש בכך גם משום הבאת מקורות שלמרבית המתעניינים בנושא הינם כמעט

עבריה: ביום שלישי, 2/6, ערב שבועות, תתקיים ו השידים הם פרי עטם של אהוד מנור, נורית הירש, תופיע בקרוב גם בירושלים

1.5.87
והאופו
שון ח
מוסיק
עממי,
לסין
אלכסו
רה של
שמאל
החדש
ובאמין
התפאו
בהירה,
לרגשו
שנאה
ויגון ענ
הבמ
קנים כ
התפאו
והתאו
של שח
נעת, נ
נהדרת.
ושירתו

בלתי ידועים או חתומים, לכלל הישג יד והבנה. המחלוקת בנושא "החלוקה" אינה דועכת ומן הסתם לא תדעך ימים רבים. מחקרים כאלה של מאיר רוטשילד שחיוניותו מוכחת במהדורתו החדשה, הם המסייעים להשתיתה ככל האפשר על בסיס מדעי עובדתי, להבדיל מתשתית אכזב של טיעונים סובייקטיביים.

דב גנחובסקי

פסטיבל

"לה

טרוויאטה" -
יופי

יצחק שור שומע אופרה עממית,
רגשנית, ישירה

שתי הפקות ישראליות פתחו את הפסטי-
בל בתחום המוסיקה ביום ג' השבוע,

מס' 29.5.87 לילה 1/2

מורלית. הרגע המסוים, שחשתי בהבדל העצום בין הבית לכאן, וגברו הגעגועים, היה בשעת הדלקת נר ראשון של חנוכה. המחשבה על החג בבית באותה שעה לא יכלה להרפות ממני. בסדרה חגגנו את זה בלי שום תחושת חג ובלי שום רצון, והדבר היחידי, שהרים קצת את המורל היה, שנפסק הגשם למספר שעות. הסדרה הזאת מוקדשת לירי, וזה באמת ממה שאנחנו שבעים (האוכל, כרגיל...) יורים ויורים מכל הכלים ובכל המצבים, וזה הצד המעניין היחידי בסדרה ובעל ערך רב.

דוטשילד מאיר מנחם בן יעקב והדסה. נולד ביום א' באב תשי"ז (29.7.1946) בפתח תקוה. סיים את לימודיו היסודיים בכיתת הספר לדונמא בירושלים. את לימודיו התיכוניים למד בישיבת בני-יעקבא - נתיב מאיר אשר בבית וגן. נפל בעת מילוי תפקידו על גשר אלנבי ביום כ"ד בטבת תשכ"ח (25.1.1968).

ב"ה

שלום רב, ד'

...כעת אנחנו רחוקים מאוד מאוד ממרכז הארץ, ומי יודע אולי יהיה יותר קל לסבול בדידות ואפרוריות, כשנמצאים רחוק, כשאין רואים אורות של יישוב, מכוניות חולפות בדהרה אורחית או אפילו קולות של ילדים משחקים. השבוע שעבר היה קשה בצורה לא-רגילה. הלכנו מחמש בבוקר עד 2.00 בלילה בלי הפסקה. אין ספק, שהייתה גם חוויה - חרשנו את כל צפון הארץ, אך כשהרגליים כואבות בצורה איומה, קשה להיות פתוח לחוויות. מקווים, שהחודש הבא יהיה יותר קל, ושיגמר מהר לקראת סוף המחזור.

ב"ה

שלום רב לך ד'

אני צריך לספר לך, איך לאהוב אותי, כמה לדאוג לי, לספר לך על חברות אחרות של צנחנים?

טוב, אספר לך. הן כותבות להם מכתבים מדי יום ביומו, הן שולחות להם חבילות, הן באות לבקדם בכל מקום, הן שולחות ד"שים, השד יודע דרך אילו מתווכים.

אני יכול להיות עליו, נחמד ומבדח, כפי שעדיין לא הכרת אותי; ואני מסוגל להיות עצור ומלנכולי עד להחריד. הכל יהיה תלוי באיזה מצב-רוח תמשיכי להחזיק אותי.

להתראות,

לד' שלומות!

אינני יודע מה הרגשתך לאחר הפגישה האחרונה שלנו, ואין את עושה שום דבר, כדי שאדע על הרגשה זו. עבר כמעט שבוע, ואני נושא עמדי תחושה בלתי-ברורה של אהבה כואבת ושל החמצה והחטאה.

לא הייתה זו פעם ראשונה, שהיו בפי מלים לא טובות להשמיע באוזניך, תמיד נכלמתי ע"י אותן מחשבות על מה שאני יכול לדרוש ממנה אחרי כמה חודשים של היכרות, או כמה יכולה היא להקדיש לי, כשבעיותיה הפרטיות ידועות לי וכו'... הרגשתי עצמי מוגבל בתחום זה של יחסים, לפחות עד שנמצא קצת יותר ביחד, ואז נכיר יותר במעלותינו ובחסרונותינו. אינני יודע אם הרגשת בזאת, ואם לא שמת לב, הרי מאוד-מאוד חבל, כי לפעמים קיוויתי, ששתיקתי תלמד אותך יותר מאשר מלים כועסות.

בסה"כ בתחום המגע המצומצם שיש לנו, כשאני נמצא בצבא, אני יכול לדרוש ממך דבר אחד: שתדעי להבין את מצבי ולנהוג יפה ובטקט. זה הכל בשלב זה, כשלמולך אני לא נמצא קרוב אליך ודרישותיי לא יכולות להיות רחבות יותר. אני יודע, שאני לא הראשון ולא היחיד ולא האחרון, שיעבור את המסלול הקשה הזה של האימון המתקדם, ואינני דורש יחס כאל גיבור-מלחמה, אבל יש מינימום של התחשבות במצבי, שאני יכול לדרוש.

מה שתמיד מרגיז אותי, שאני חייב להסביר זאת-לחברה שלי, לזו שצריכה לאהוב אותי, לתת לה תפריט לאהבה זו.

אמש, ערב הצניחה הראשונה לקחתי עט ונייר וכתבתי לך מכתב. הוא לא יגיע אליך, משום שבאמצע כתיבתו לקחו אותנו לאימון גופני והשליח, שהיה צריך לשלוח את המכתב, יצא.

עכשיו, כבר כולם צוהלים ושמחים. אתמול הביתן היה שקט ושרוי במתח של התרגשות. חבד'ה ישבו על המיטות מהורהרים, חושבים השד יודע על מה. אבל זו הייתה ממש חוויה. ראשית, הנסיעה במטוס הצפוף, ה'היכון' לקפיצה, ובעיקר הקפיצה לחלל הבלתי-נודע ופתיחת המצנח. ואז שקט מסביב - ישנה הרגשה, שעולים למעלה, אך האמת היא שיוורדים במהירות. אחרי דקה נוחתים על הקרקע, ואיך אומרים, מנשקים את האדמה משמחה על הצלחתה של הצניחה.

מכתבך הנחמד הגיע אליי ממש בזמן, ותארי לעצמך, היום, ברגעים הקצרים במטוס, לפני "תפילת הצנחן", הוא נשלף מהכיס ונקרא כעידוד וכמוסיף למצב-הרוח. גם אני הרגשתי בייחודו של המכתב האחרון, ואני חושב שהוא הראשון, שנשמר בכיסי ונקרא כל-יך הרבה פעמים. נעים ומעודד להיזכר בחברה הנחמדה ב"עולם החופשי" ואין זה משנה, אם היא אוהבת אותך או את הישיבה על הספסל בגן הציבורי...

הבנתי אותך יפה, כשהפלטת בשקט: "מאיר אל תחזור עכשיו", ורק לבי כאב שהייתה זו הפעם הראשונה. אני בטוח, שכל הרוגו ההדדי ואי-ההבנות היו נמנעים, אם היינו

מתראים קצת יותר, פשוט מכירים זה את זה יותר טוב. מה אפשר לעשות, לא הספקנו לעשות זאת לפני היציאה אל הגדוד, ובזה את יכולה להאשים אותי בפה מלא. אני מקבל על עצמי את הדין.

להתראות,

ב"ה

שלום רב לך ד' יקרה,

מוצאי שבת גשום ואפור, אני יושב בתוך שק השינה, עושה את הדבר היחיד, שאני רוצה לעשותו ושיש באפשרותי לעשותו. השבת כרגיל עברה במצב רוח קדורני. ככה זה אצלי, השבתות כאן הן ממש סיוט – שום אווירה, לא שמחה ומעט חברים, שגם אותם מתחיל להימאס לראות. הזמן החופשי הזה עולה ממש על העצבים. כמה זמן אפשר לישון? – לא הרבה, אבל לחשוב בלי גבול...

ברגעים אלה, כמו בשעות ארוכות-ארוכות, איני מפסיק מלחשוב עליך. כנראה זה מה שנקרא געגועים, געגועים לרגע של מתיחות כובשת, של לבבות פועמים בקצב אחד. היו לנו הרבה כאלה? לא חשוב, אתי כאן הם קיימים. הם כמעט מציאות.

זה פשוט לכתוב ועוד יותר לקרוא – אילו עכשיו היית אתי, לא היה מאושר ממני. אך הביני, ברגע שאת קוראת זאת, הרגשה זו מלווה אותי שעות וימים.

בינתיים גשם יורד בחוץ. החברה קיבלו רשות ללכת לסרט, אך אני נשארת כאן, כי אני קצת חולה.

ביום השישי לא צנחנו בגלל הרוח ואחרי-כן בגלל הגשם. נראה, שגם מחר לא נצנח (למחר מתוכננות שתי צניחות יום ולילה). החברה מאוכזבים, שלקראת ערב גרעינים לא נספיק לעשות את 7 הצניחות ולקבל את הכובע האדום.

שלך,

ב"ה

שלום רב לך ד'!

בעוד כמה דקות נכנסת השבת המיוחלת, יש קצת אוויר לנשימה, והעט בידי לכתובת המכתב לחברה האהובה.

כאן קוד כלבים וסופות אימים – אימונים קשים ביום ובלילה, זהו במספר מלים המצב. ישנם לילות של מסעות מפרכים מאחה"צ עד הבוקר, ולאחריהם ימי אימונים וחזור חלילה. לא אטרידך בתיאור פרטים, אני מקווה שיהיה לנו גם זמן בשביל זה.

מתגעגע אני לשעות בהן אפשר לשוחח בשלווה, ללא מתח של אסיר החייב לחזור לכלא (לצערנו, זה קצת דומה).

עכשיו כבר מוצ"ש, אחרי שהשבת הפריעה לי לגמור את המכתב, אני ממשיך אותו עכשיו.

השבת עברה בשינה מרוכזת, בפעם הראשונה השמש הראתה את פניה בצהריים.

היה חם, והייתה לנו אפשרות לשכב קצת בחוץ באוויר הפתוח ולישון שינה בריאה.

שלך,

ב"ה

שלום רב ד'!

כל השבוע אני מתכוון לכתוב את המכתב הזה, אבל לא אגזים אם אומר, שהשבוע בקושי היה זמן לנשום אוויר או לשבת על משהו, ואין לדבר על לישון.

הייתה לנו "קריעה" לא-נורמלית מיום שישי שעבר, מיד עם סיום הקורס (וקבלת הכובע והכנפיים), ועד היום. על פרטיה אספיק אי"ה לספר לך, באופן כללי ניתן להגדירה לא יום ולא לילה. אני צולע על שתי רגלי, וזה עדיין לא רע יחסית לחברה אחרים, שממש לא יכולים לזוז מאפיסת כוחות.

קיבלתי שני מכתבונים קצרצרים ממך, ואני חייב לומר, שהם בכלל לא עמדו ביחס לציפייה שלי אליהם. כל השבוע אני מחכה לאיזה מכתב יפה ומרגיע – ולבסוף כמה שורות קצרות, שלא אומרות לי דבר. אני כה מצטער שעלוי בכלל להעיר על זה. אין לי חשק להתחיל ללמד אותך מה זה מכתב נחמד לחבר, שאין לו שבוע אפור וקשה שום דבר מלבדו, לא יהא בזה שום טעם ושום היגיון, אבל אולי אפשר כבר לומר, שהגיע הזמן שהדברים הבסיסיים האלה ילכו לבד.

אני עדיין לא מצאתי את ההסבר לסודם של כל מיני דברים מזורים בהתנהגותך כלפיי.

השבת אנו מקבלים שבת חופשית ארוכה. את בוודאי יכולה להבין איזו שמחה של ציפייה ישנה פה. מיד אחרי השבת אנו מתחילים בשרשרת אימונים רציניים מאוד, אבל, כמובן, אף אחד בכלל לא חושב עליהם – השבת מול פנינו.

שלך,

י"ג באייר תשכ"ז

ב"ה

ד' יקרה שלי!

ראשית תודה רבה, שפשוט קשה לי להביע את עומקה מעל דפי הנייר, על המתנה. זו הייתה הפתעה עצומה. נכנסתי לארוחת-צהריים ובמקרה ראיתי, שיש לי חבילה. איזה שהוא חוש אמר לי שזה ממך. והוא לא הכיב. את יודעת, תמיד הסתכלתי על החלפת תמונות כעל דבר טיפשי ומגוחך – תמונתך אתי כאוצר יקר. ואולי זה לא יהיה נימוסי ביותר, אבל זה יהיה בהחלט כן, אם אתוודה שאני "מסתכל" במה שבקנקן יותר מאשר בקנקן עצמו...

כן ד', אני נורא מתגעגע. היו לנו ימים יותר מדי יפים, כדי שלא אוכל להרגיש בחסרונוך. כשאני קצת מהרהר עלינו, אני תמיד מגיע למסקנה, שרק מכתבים ומכתבים ישמרו על הגלגל לבל יסוב אחורה.

ועכשיו מותר לי קצת לספר על עצמי? הגעתי ביום רביעי אחה"צ עייף, למחרת עבדתי קצת, אבל בעיקר התעסקתי במה שנקרא "התארגנות". למעשה, די "ארגנו אותי" אחרים. כל קבלת הפנים וכל התכונות ש"ארגנו" לי מיד עם בואי, הקדימו בהרבה את קליטתי והרגשתי הטובה כאן. אולי זה קצת קשה להבין, אבל אנסה להסביר.

לא הספקתי לנשום, ויו"ד ועדת חינוך חטפה אותי וסידרה לי תכנית למשך כל השנה הבאה. להתלבש על כל חברת

הילדים (זה ג'וב עצום - נחשב ל"חצי משרה" - ובאמת לא נהוג להטילו על צעיר ירוק), לרכז את הקייטנה של ילדי המשק (ד-יג) וכבר לצאת לסיורים והכנה. היא אפילו סידרה לי כבר ישיבות עם מדריכי השכבות, שרובם מבוגרים ממני...

בערב הייתה לי שיחה קצת יותר חשובה עם מרכז המשק. למעשה, לא הייתה לי שום הצעה בקשר לשיבוצי בעבודה. מכל מיני סיבות לא הגעתי להחלטה באיזה ענף שדה אני רוצה להשתלב. הוא הקדים אותי עם הצעה מוכנה ומגובשת כבר מזמן - רפת. אמנם, זו עבודה מקצועית ומעניינת, אך בשעות לגמרי לא-מקובלות (יש חליבות לילה, תורנויות מאוד בלתי-נוחות), וקשה לנהל אורח-חיים נורמלי ולהתעסק עם כל מיני דברים צדדיים, שהם למעשה מאוד חשובים. אילכך סירבתי להיכנס לעסק הזה, וכנראה, מאחר שכנס מה יהיה הסוף. ישבנו כמה שעות ודיברנו ודיברנו, וכאן שוב הרגשתי מאוד לא בנוח מהבטחות "הרים וגבעות" שלו, שמכולן נשמע עד כמה רוצים אותי כאן, עד כמה אני חיוני וכו'.

'קבלת הפנים' הזאת הייתה מאוד זוהרת על רקע הרגשה די-חיוורת, אפילו קצת בלתי-נעימה ומעל הכל מלאת ספקות והתחבטויות המלווים אותי עד עתה.

ד', אני אוהב מסגרת חיים זו של הימצאות הפרט בתוך חברה מוגדרת מבחינת תוכן חייה ושאיופיה, המורכבת מציבור, אשר רמתו היא גבוהה, ואשר אחריות הדדית המתבטאת בשיתוף של אמת, היא אצלו לא מליצה נבובה. אבל דווקא כאן נפלתו לתוך מציאות קצת שונה. יש לי המון טענות, בעיקר כלפי השכבה הצעירה אצלנו. האווירה הכללית בחברה המצומצמת לה אני צריך להשתייך, זרה לי. תמיד התייחסתי בחוסר אמון לטענות של - אין מה לעשות בערבים במשק, החברה היא מצומצמת וכו'. לגביי סרט בשבוע, הצגה אחת לשבועיים והרצאות תכופות יחסית הן מספיקות (לא אשתתף במספר יותר גדול של מופעים מסוג זה בעיר). כפי שאני מכיר את עצמי יש לי מספיק נושאים ועניינים לעניין את עצמי בשעות הפנאי, וכפי שראיתי - גם כר נרחב לפעולה חברתית חשובה. אבל כל זה בתנאי אחד, שאהיה מוקף באותה חברה אידיאלית ונעימה אותה אני מחפש. בינתיים אני עובד בשלחין. קצת קשה להתרגל להפעלת שרירים, שהרבה זמן לא פעלו, נוסף לכך, חם כאן בצורה רצינית, ומחר נתחיל מוקדם (4.00) כדי לסיים לפני החום הגדול.

את בוודאי לומדת חזק-חזק ומשתדלת לא לבייש את הפירמה. שמחתי לשמוע שגם על משוכת המתמטיקה דילגת בקלות ובהצלחה מפתיעה. אני מתחיל לעמוד על טיב הפסימיזם שלך, כנראה, שהוא נע בין 7 ל-9, וכשאת אופטימית, כנראה, כוונתך ללא פחות מ-9. הסוף יהיה, שאפסיק להתרגש גם כשתהיי במצב-רוח קודר מאוד.

לא, מכל המכתב הגדול הזה לא תלמדי שום דבר על געגועי אליך. את גם בוודאי לא תאמיני, שתמונתך לפני עם הקימה בבוקר, עם היציאה לעבודה וכך לאורך כל היום. רציני להיות לידך, לקחתך בידי ולכסותך בנשיקות של אהבה. על מכתב מלבב? - לא, ואף לא על התמונה היפה. על מה כן? על תשומת-לב נהדרת של חברה אוהבת.

אוהבך,

יקרה שלי,

ערב לונדוני קריר זה מוקדש כולו לכתיבת מכתבים. למעשה זה הניסיון השלישי שלי לעסוק במלאכה איומה זו. בערב הראשון העיניים לא יכלו להחזיק מעמד אחרי כל מה שעברתי במשך היום. אמש נלקחתי לבקור אצל ידידים, והערב הצלחתי כבר לגמור מכתב הביתה ושלוש גלויות קצרות לחברים. את האחרונה על-פי הכלל, אחרון-אחרון חביב.

ברשותך אספר קצת על העולם החדש שגיליתי: ... ישנם פרטים חשובים יותר וישנם כאלו החשובים פחות, אך ביחד הם מצטרפים לאחד הסיפורים היפים של חיי. בלוד הייתי נורא מבלבל - כל-כך הרבה מסמכים וניירות, וכל-כך מעט ידיעות בשפה זרה ובנוהלי העולם הגדול! נכנסתי לאולם הקבלה, הצהרתי על רכושי, עברתי בדיקה משטרתית ולמטוס הגדול.

בטיסה היו כמה דברים מעניינים. ראשית הדממה והשלווה. המטוס טס לו במהירות עצומה, עובר ימים ויבשות, הוצה עננים ורוחות והכל בשקט ללא כל תנועה. עניין שני הוא כמובן הנוף. את ארצנו הקטנטונת ראינו מגובה נמוך יחסית (לא יותר מחצי ק"מ). היא נראתה לי (כמו בטיסות קודמות) כרצועה צרה של תבליט עשוי בידי אדם. באותו גובה המשכנו לטוס קצת מעל הים התיכון לפני שעלינו מעלה-מעלה לגובה סטנדרטי של 10 ק"מ. כאן, בשחקים, הכל טהור ונקי בלי עננים וערפילים, אך למטה מרבד עצום של עננים המכסה את פני כדור הארץ כמו מסך.

מעל לונדון שוב טסנו נמוך. המראה היה נפלא. עיר ענקית על בתיה המשוניים, מגרדי שחקים, אוטוסטרדות, בתי-חרושת, נחלים, ומה שעשה הרבה רושם, היו הפארקים הירוקים והעצומים.

טסים, טסים והעיר אינה נגמרת. את גודלה של לונדון אי-אפשר לתאר במלים. פשוט, המושגים הם אחרים לגמרי מאשר אצלנו. רבעים עצומים כמו ערים שלמות, תחבורה ציבורית מסובכת עם רשת רצינית של רכבות תחתיות. הלכתי להתפלל בשטיבל מנחה ומעריב. שטיבל רגיל עם עשרות יהודים, נראה כמו במאה שערים, רק יותר נקי ומסודר. הבחורים הצעירים נראים כמו בחורי ישיבה מחברון, כולם מתפללים חזק לכיוון של ארץ-ישראל, כמהים לגאולה וכו'... מה מונע מהם לקחת את ה"פעקל"ך ולעלות ליעד של תפילתם? קשה לי להבין זאת. באופן כללי, אני מתאים את עצמי למנהגי האנגלים בנימוסים, הכרות עם זרים, שתיית תה וכו' (עולם אחר לגמרי).

הבוקר ניגשנו, איב ואני, לשני בתי-ספר לאנגלית. בשניהם הלימודים יתחילו בשבוע הבא. ישנם חוגים למתחילים אנגלית אלמנטרית, לבינוניים ולמתקדמים. אני חושב שאני מתקדם או לפחות בינוני. זה קצת מסובך לספר על תכנית הלימודים, אך את יכולה לסמוך עליי על הביצוע. משם הביאו אותי לסיטי, ירדתי והתחלתי לטייל לבדי בלונדון הגדולה.

עליך להבין, המשפחה, שאצלה אני נמצא, מאוד עסוקה במשך-כל היום. יום העבודה האנגלי מתחיל ב-9.00-10.00 ומסתיים ב-6.00-7.00.

גם האב וגם האם עובדים. בן אחד, כאמור, בישיבה בגייטסהד ובן שני בבית. איב היא אשה נפלאה, שומרת על

עליצות על אף העבודה הרבה שלה, ויש לה ראש בשביל כל הדברים; מנהלת משקבית למופת, מקבלת אורחים בקצב רציני, מספיקה לשמוע תקליטים וליהנות מן החיים. אסור לי להיות מעמסה נוספת, לכן, אני משתדל לעזור, קצת לבדר אותם, אך בשום אופן לא לגרום להם עבודה נוספת. בסיורי שמעתי פתאום צלילים של תזמורת מנגנת. הלכתי בעקבות הקולות ומצאתי את עצמי ברחבה גדולה בסיטי, שם ישבה תזמורת חיל-האוויר של הוד מלכותה וניגנה לא פחות ולא יותר את... שירי "כנר על הגג".

זה היה ביצוע יפה של שרשרת השירים של המחזמר, שהוא אגב, מאוד פופולרי פה. איני יודע מה הייתה הסיבה לקונצרט מוזר זה באמצע העיר, אך עובדה שמאות אנגלים (עוברים ושבים) עמדו מסביב והאזינו בשקט ובשלווה לביצועים היפים של התזמורת. כמוכן, היו גם מנגינות אחרות בתכנית, אך השיר הראשון אותו שמעתי היה... "לו הייתי רוטשילד". לא אגיד שבכיתי מהתרגשות, אבל די התרגשתי, או יותר נכון צחקתי לעצמי...

ד' מתוקה,

היום בליתי שוב בסיוור עצמאי עם מפה ומדריך בלונדון העצומה. ברכבת התחתית הגעתי לכיכר טרפלגר. כיכר גדולה עם פסל נלסון גבוה במרכזה, פסלי אריות ענקיים ומספר ברכות מים. בכיכר זאת נמצאות אלפי יונים, באות לאכול את גרעיני התירס, שהתיירים והאנגלים נותנים להן. זה מראה ממש מלבב לראות את כולם נהנים מהאכלת היונים היפות היושבות על הראש, על הכתפיים ועל הידיים. בכיכר טרפלגר נמצאת הגלריה הלאומית של אנגליה, אחד מהמוזיאונים הרבים של לונדון. בניין הנראה כארמון, אשר בו עשרות אולמות מלאים תמונות קלסיות של גדולי הציירים האיטלקים, הבלגים, הצרפתים, האנגלים וההולנדים. מעניין, על אף שהכל מאוד יקר בלונדון (כולל אוכל, נסיעות, תעריפי דואר, סרטים וכו', לפעמים פיישניים מאשר בישראל!), הכניסה לכל אותם מוזיאונים, כנסיות, קתדרלות, היא חינם אין כסף. לחוות שם באלפי תמונות אורייגניות המפורסמות ביותר בעולם, אותן אנו מכירים מספרים בלבד (רפרודוקציות). ישנן תמונות המכסות קירות שלמים, יש תמונה של ליאונרדו דה וינצ'י, הנמצאת לבדה בחדר מיוחד, ויש אולם שלם המוקדש לציורי רמברנדט.

ליד הבניינים המפוארים של ווייט הול ניצבים חיילים מהמשמר המלכותי. בחורים צעירים מכוסים במדים מסורבלים, חרבות, מגינים, כובעים, נחמד לראות ולצחוק להם בפרצוף.

משם לפארק הסוסים, רחבה מרכזית של משרדי הממשלה ומשם לסנט גיימס פרק, אחד הגנים היפים והגדולים של לונדון. בריכת מים, מעין נחל עם עשרות סוגים של עופות; ברבורים, ברווזים, מדשאות גדולות ואלפי אנגלים ותיירים יושבים על הספסלים ונהנים מן החיים.

השבת נכנסת פה ב־7.15. רק ב־6.00 חזרו הקרובים מהעבודה, הלכנו לתפילה בבית כנסת ייקי-אנגלי יפה. יהודים מאוד אורתודוכסיים.

התפילה טקסית ושקטה, יהודים עם צילינדרים, ילדים עם מגבעות, כפי שהספקתי להתרשם, היהדות הדתית

באנגליה היא מאוד אדוקה. אין אותה טיפוס של יהודי דתי המצוי ביותר אצלנו וכן גם באמריקה ובגלויות אחרות. יש כאן מספר קהילות חרדיות ביותר, "האגודה" מאוד חזקה וכן פא"י, ולעומת זה אותם חוגים של המזרחי וכן בני-עקיבא מאוד חלשים. דברים אלה ניכרים באורח חייהם של היהודים, בהקפדה על מספר שטחים בחיים (כשרות, חינוך, יחס לבנות וכו'). זוהי ההתרשמות הראשונה, אבל אינני אחראי עדיין לדיוק הדברים, מכיוון שאני מתאר לעצמי שעוד לא הכרתי וראיתי את הכל...

התפילה הייקית המאופקת נגמרה. שבת שלום לרבנים, פגישה עם מספר פראנקפורטים (עירו של אבי), שהכירו את סבי ומכירים את אבי, וסקירת השטח הישראלי. זיהיתי כמה ישראלים מכרים מירושלים, פרופ' וייס מהאוניברסיטה העברית, בנו של פרופ' לייבוויץ' ופרופ' רבינוביץ' ממכון וויצמן (כולם מכרים שלנו) אבל לא ניגשתי אליהם. כשעמדתי בחוץ, פרופ' וייס ניגש אליי ושאל אותי באנגלית האם אני רוטשילד, עניתי בחיוב, ואז שוחחנו עברית (בפעם הראשונה באנגליה) על כל מיני דברים.

תרשי לי לחרוג פעם למספר שורות מהסיפורים היפים שאין להם סוף, ולהיות אתך לבדך. נורא נורא תתרגזי, יקרה שלי, אם אהיה קצת סנטימנטלי? התכעסי אם אקונן על חודשיים שנותרו לאהבה מרחוק? התביני אותה תחושה של כמיהה עמוקה, מוכרת? את שם רחוקה בארצנו המקסימה, בינות נופי מולדת אהובים, בימים שטופי שמש, בלילות של שלווה קרובה ללב. אך הגידי, פתרי לי את החידה מדוע חש אני שאת, גם כאן? תאמרי בלבי, תאמרי בראשי, בזיכרונותי, איה הוא החלק בו שמור היקר? למה ארגיש, שאת דווקא בזה הנקרא "נשמה"? קשה החידה, אך מספיקה ההרגשה. אני נושק את שתי עיניך המקסימות, שומע מרחוק מלים של אהבה ושל מרגוע, כן זוהי הקרבה הרחוקה או אם תרצי הרחוק-הקרוב. הרבה גשרים אמצא כאן, החזק מכולם, הוא זה של הגעגועים והזיכרונות. מהנדסים ואדריכלים ייכשלו בבנייתו, אך שני אוהבים אחראים להקמתו. לי נותר במסגרת זו לאחל לך ימים טובים ולבקשך לשמור חזק על הצד השני של הגשר.

היום הייתי בהייד פארק וגם זכיתי לחוויה נהדרת. זהו גן עם מדשאות ואגמים, אשר באחת מפינותיו עומדים נואמים ומדברים בעד כל מיני רעיונות "איחוד עולמי", "איחוד אירלנד", "הודו לבריטניה", "שלום בוויאטנם", "אמריקה מאוחדת" וכו'. הנואמים עומדים על סולמות-כיסאות מיוחדים עם שלט מתחתם ומדברים ברצינות עצומה, לפעמים בחצי-היסטוריה, עם הנפת ידיים ותנועות תיאטרליות משונות.

הקהל עומד מסביב, קורא קריאות ביניים לעניין, זוכה לתשובות והכל על רקע נהדר, משהו ממש מלבב. כמוכן, חיפשתי אחרי הסטודנטים הערביים המדברים על בעיית ישראל-ערב. ואכן, מצאתי נואם ערבי על הדוכן הערבי, שדיבר בהתלהבות עצומה והקהל מסביבו היה גדול ביותר. ובכן, הבחור הנ"ל ואלו הפאים אחריו זכו לכל-כך הרבה עלבונות, קריאות ביניים, הפרעות, שאלות פרובוקטיביות נהדרות והערות לעניין. הייתה אחדות כזו בקהל בעד מדינת ישראל שאי-אפשר לתארה. מובן, שחלק עצום מהקהל היה יהודי ואולי עוד יותר גדול ישראלי. באמצע ה"נואמים" נשמעה שירת "ירושלים של זהב", לא פחות ולא יותר, מפיות יהודים וגויים כאחד. חוויה נחמדה.

השבת הגלונית כאן, היא לא זו שתמצאי בספרי עגנון או שלום עליכם. בהתחשב בזאת שיש כאן ציבור עצום של יהודים שומרי מסורת דתיים וחרדים, איני מסוגל להבין מדוע יום זה חייב להיות כל-כך מחוסר צביון נעלה. התפילה, בעשרות צורותיה השונות, זזה עם זו שלנו, שולחן השבת הוא שולחן יהודי רגיל, אך אולי אלו החיים הכלליים השוטפים, העוברים כרגיל, העושים את השבת כה דלה. איני מסוגל להשתחרר מן ההרגשה, שהשבת כאן מתגלה אך ורק בגילויים חיצוניים בודדים, בעוד אנו כה אוהבים אותה בהיותה עוטפת את הכלל, בנוסכה אווירה של קדושה על הדרך לבית-הכנסת, בהופיעה נקיה ורעננה מתוך כל החולין של השבוע. יפים הם ערבי השבתות בישראל. והאוויר תמיד כה זך בבקרים של השבת. גם לחוש את הקדושה והחגיגות המתנדפים, ברדת מוצ"ש, אי-אפשר כאן.

אני מקווה שאת יודעת שבחרת לעצמך פתיחה יפה לחיים עצמאיים (אחרי ביי"ס) ע"י התגייסותך לצה"ל. מקווה, שמיותר להסביר לך, מה אומרות שנתיים אלו כלפי כל אזרח ישראל האוהב את עמו ומולדתו ושאינו שפן או צבוע. אך תרשי לי להוסיף כמה מלים בקשר לשאלה: נח"ל או צבא? כפי שאת יודעת, זה בכלל לא אוהב עליי להיות מדרוך שלך, אבל אם אומר לך, שדווקא השירות בנח"ל יתן לך הרבה, זו תהיה אך עצה טובה. אל תוותרו כל-כך בקלות על החברה הדתית הטובה בה את נמצאת. גם אם יש רגעים קשים ומאכזבים, הרי אין את חייבת לבחור לך את המקום הזה כדרך-חיים. כרי, שזה בכל אופן שירות, שמוטל עליך, על כל פנים, לי ברור, שהמסגרת הטובה ביותר, בעיקר אם נסתכל על התועלת החינוכית, יהיה השירות בנח"ל בקבוצה הדתית ובחברה התנועתית.

שלום רב למשפחה היקרה!

השבת הייתה רגילה, חוץ מזה שהלכתי לראות בית-כנסת אחר – "עדת-ישראל" שגם הוא לא משהיך ליונייטד סינגוג, אלא לקהילה חרדית יותר, אבל הרבה פחות קפדני ויותר חמים מאשר "מונק שול"; משהו כמו "קריית שמואל", עם בחורים שלא עטופים בטליתות, עם מתפללים שמרשים לעצמם לדבר ולהסתובב בשעת התפילה, וכן עם הרבה כיפות וכיפות סרוגות.

במוצאי-שבת נצמדתי לטלוויזיה לכמה תכניות מעניינות. כמה מלים על טלוויזיה. דעתי על מכשיר זה נתגבשה במשך הימים האחרונים, אחרי שחזיתי במספר עצום של תכניות. זהו מכשיר שאין כמותו, אם יודעים להשתמש בו, אם בוחרים את הטוב ואת המועיל להציג בו. חזיתי בתכנית "פנורמה" בה ראינו את ראשי-הממשלה וילסון. בראשית התכנית הם עברו עם המיקרופון באזורים של אבטלה ושל גשוג וראינו את האדם ברחוב. ראשי-הממשלה שמע את התלונות ולעיני כל האזרחים צדיק היה לענות עליהן. זהו התחום הפוליטי שמאוד אהוד על הבריטים. דבר אחר: ההתעניינות של האנגלים בפוליטיקה או יותר נכון, האיכפתיות העצומה שלהם כלפי כל הבעיות הפוליטיות העולמיות, היא אחד מהדברים המיוחדים כאן. את כולם מעסיקות הבעיות של ויאטנאם, פקיסטאן-הודו, סין,

המזרח התיכון, הקומוניזם וכו'. הם אוהבים לדון בבעיות אלו (למשל, בהייד פארק) ותמיד יש לך הרושם, כאילו הם נושאים על גבם את עול ההחלטה בבעיות אלו. לדעתי זה דבר חשוב מאוד, וכשמדברים בישראל על חינוך פוליטי יש לזכור, כי המטרה היא שנגיע לרמה המצויה כאן, שכל אזרח ידע להסתכל בעין מפוקחת ועירנית על המתרחש בעולם, שירגיש שהוא שייך לעולם זה וחייב גם לקבוע לעצמו דעה עליו. השבוע נבחרו שני צירים חדשים לפרלמנט. שניהם היו שמרנים ובאו במקום שני לייבוריסטים שנפטרו. בטלוויזיה הוקדשו שעות לניתוח העניין ולהבנת מהות המפלה של מפלגת השלטון. ישנן תכניות על העבר: סדרה על המהפכה הרוסית בשם "היום ששינה את העולם" – מעניין ומלמד. ישנה סדרה על "העבר שלנו" – מלחמת העולם השנייה. הייתה תכנית על "גרמניה האחרת", כאשר המצלמה הסתובבה בערי גרמניה החדשה וחקרה אזרחים גרמניים על הרגשותיהם (חציה השני של התכנית הוקדש ליהודי גרמניה). ראיתי גם תכנית על עוני ועושר בעולם (אני בטוח, שתכנית כזאת יכולה להעמיק את התחושה הסוציאלית של האדם). הטלוויזיה אצלנו יכולה להיות המכשיר הטוב ביותר לחינוך ולעיצוב פני חלקים גדולים של האוכלוסייה. אני מאמין, שאם ינהלו מוסד זה טוב, לא על בסיס מסחרי, ולא בהקשר ובהשפעת חברות סגירות ומקורים, זה יהיה משהו פנטסטי.

ד' יקרה שלי!

מגיעים אליי הדים מכל מיני דברים גדולים שנעשים בישראל עתה. מאוד מעורר מחשבות הוא עניין העלייה לגוש עציון...

חן-חן על האיחולים. אינני יודע אם זה בגלל איחולך, או בגלל כוח הרצון שלי. אך זו עובדה, שהתקדמתי יפה. הגעתי למצב בו אני יכול לדבר עם כל אחד בשפה הזאת על כל נושא שיהיה.

יקרה שלי, עוד חודש ואנו שוב ביחד. על אף שאין זה זמן קצר, נתנחם בזה ששנינו יודעים, יותר מתמיד, שזה לזו אנו שייכים. וכשם שמרחקים לא הצליחו להרחיק לבבות, כך שום דבר אחר בעולם לא יצליח להעכיך את אהבתנו החזקה.

מאיר מנחם רוטשילד הי"ד

לקט עיתונות

על ספרו החלוקה*

"החלוקה"

כביטוי ליחסה של יהדות הגולה לישוב היהודי בארץ-ישראל

בשנים 1860—1810

מאת: מאיר מנחם רוטשילד הי"ד

הוצאת ראובן מס, ירושלים, תשכ"ט

ואמנם בתקופה זו חלו ההתפתחויות החשובות, שהביאו לעיצוב וביטוס היישוב היהודי בארץ. עד שנת תרכ"ד לא ניתן ליהודים להאחו בארץ. מיספרם הוגבל ל-3,000 נפש. עם ביטול גזרה זו על ידי פירמן מיוחד חתום בידי השולטן, הורשו לשבת בסימטאות האפלות והדחוסות של רובע היהודים ולעסוק במספר קטן של מקצועות עוני. עם זאת החל הישוב להתארגן ונעשו נסיונות לאיחוד העדות, הספרדיות והאשכנזיות, לצורכי עבודה צבורית משותפת. ואז גם הופיע האיש הדגול, משה מונטיפיורי, שהשתמש בהשפעתו הגדולה להמתקת מצבו של הישוב, להרחבת גבולותיו ולהבטחת מקורות פרנסתו.

כספי "החלוקה" גרמו לחילוקי-דעות ומריבות רבות בין הצבור לפרנסיו. חלק ניכר מהדברים שנכתבו בנידון כאמצע המאה ה-19 הופנו כנגד הממונים והפרנסים. גם בשנים מאוחרות יותר המשיכו מנהיגים ועסקנים — קרל נסר במאמרו על דרכי החלוקה משנת 1866, ד"ר היסין במאמרו על החלוקה משנת תרמ"ז, הד"ר מצא"ה ואחרים — להשמיע דברי קיטרוג חריפים כנגד החלוקה והממונים עליה, אף ששימשה יסוד עיקרי בארץ. במיוחד גבר פולמוס הביקורת עם גבור תנועת התחייה, שדגלה בעקרונות של חיי הגשמה, עבודת-כפיים ואחות רעים. יסודות מחשבתה ופעולה מנוגדים תכלית הניגוד למחשבת החלוקה, בה ראתה מכשיר מעכב ומדכא. כן החלו להתריע כנגד החלוקה כמכשיר המזרז קינאה, התחרות ושינאה בקרב העדות. מאידך שוב קמו לה החלוקה מגינים נלהבים, בעיקר תורמים דתיים בחוץ לארץ ופרנסי ומנהלי הקופות בארץ, אשר שמו להם למטרה לעורר רחמי ישראל בגולה על בני הישוב היהודי בארץ.

המחבר דולה מתוך המקורות שהובאו על ידי חוקרים ומלומדים כגון החוקר לונץ, חגיו, ריבלין, סלמון, גרייבסקי, קצנלנבוגן — בני הישוב, מנהיגיו וממוניו, אשר אף הגנו עליו בפני השלטון התורכי העריץ. עם זאת

הספר, המשתרע על 89 עמודים, הינו בחינת מועט המחזיק את המרובה. שני פרקים עיקריים לספר. הפרק הראשון: "מיפעל החלוקה בספרות התעמולה", מתחלק לשני סעיפים:

1. מפעל "החלוקה" — תמיכה על יסודות הצדקה;
2. היסודות "הפונקציונליים" בשיטה הרעיונית של מפעל "החלוקה".

בסוף הפרק השני: בעיות מעמדה ההלכתי של "החלוקה" בספרות "השאלות ותשובות" ניתן סיכום מאלף המנתח ומסביר את העקרונות המונחים ביסוד "החלוקה" ומטרותיה. מחשבה רבה השקיע המחבר באיסוף החומר ובהרכבת הביבליוגרפיה העשירה, הכוללת 39 מאמרים וספרים, פרי-עיטם של טובי החוקרים של הישוב הישן, אשר כמה מהם אף נימנים על בניו.

וכשסיימת את מיקרא הספר הינך עומד ותוהה, כיצד הגיע נער צעיר אל נושא כה רחוק ממצוינותו? מה הגיע צעיר זה, שבדל בארץ ונטל חלק פעיל בהגשמת תחיית ותקומת המולדת, שחתמה בדמו, להתמסר לנושא זה?

ומתקבל הרושם, כי היתה זו דוקא סכנת השיכחה בקרב דורנו, דור ההגשמה, אשר עוררה בצעיר זה את הנהייה הדאגה לקורות יישוב זה ששרידי נעלמים ונבלעים בקצב חיינו הסוערים. תחת רושם ולחץ הפחד הזה הוא מחליט להעלות נושא זה כדי להציב ציון לישוב זה שחרף נפשו מנגד מול השונאים האויבים שהקיפוהו תמיד, ואשר נתון היה למצוקת הרעב ולטרף המחלות והמגפות שפקדו את הארץ השוממה של הימים ההם.

ואכן הביבליוגרפיה מצביעה על כושרו וחושו לברור אותם הנושאים העשויים לשפוך אור על חיי הקיבוץ היהודי בארץ בתקופה בין 1910—1960, שהצטיינה בתהפוכות ותמורות מדיניות, חברתיות וכלכליות באימפריה התורכית, שארץ ישראל הייתה רק חלק זעיר ממנה.

חייב הוא גם להסתמך על חומר רב שנכתב במגמה זו או אחרת, לשבט או לחסד, אולם הוא ברור לו את דרכו הוא, ואכן חידושו בכך שתוך ניתוח מעמיק של העובדות מצליח הוא לבנות וליצור תדמית מגובשת ומקורית למדי. ניכר כי הוא מלמד סניגוריה על שומרי החומות ומשתדל למצוא צידוק לחלוקה. ואכן מרבה הוא להבליט את המקורות המעלים את היסודות הרעיוניים שהשפיעו על יחסה של יהדות הגולה אל הישוב בארץ. הוא מביע על חלקה של החלוקה בשמירת קיום הישוב, תוך הבלטת הצד הכלכלי והבטחוני, ומצטט מתוך המקורות המתארים את חומרת מצבו של הישוב הנתון במאבק על קיומו הפיזי והרוחני.

מתוך מגמתו העקבית של המחבר לצדוק החלוקה הוא מרבה בהבאת המקורות המדברים על המניעים לעליה באותה התקופה, תוך הדגשת הקשר המהותי בין עם ישראל וארצו ואמונתו העמוקה בגאולת ישראל.

בנושא המרכזי השני בספר — זכותם של היושבים בארץ לקבל תמיכה מיהדות הגולה, שוב עולה גישתו המלבבת של המחבר. הוא דולה מתוך ספרות התעמולה חומר עשיר בתוכו שיש בו כדי לקרב את הקורא למכמני ספרות "השאלות והתשובות" הדגה בבעיות ההלכתיות שבחלוקה. על כך יש ללמד מתוך הציטטות הבאות. "המוטיבים המשמשים בספרות התעמולה להנמקת זכותם של יושבי ארץ ישראל, לקבל תמיכה מיהדות הגולה, רבים הם. את כולם נראה כיוצאים מהשקפת היסוד כי החלוקה היא תמיכה מיוחדת במינה, מפעל שיש בו משהוא המעמיד מעל הצדקה הרגילה הניתנת לעניים." הם נתמכים בהיותם שליחי כלל ישראל לקיום בארץ ישראל." כאן רצה המחבר להדגיש את הנימה הפילנתרופית-דיאנית של החלוקה על כל החיוב שבה.

כיון שהנושא העיקרי של הספר מתרכז במפעל החלוקה, בספרות התעמולה, ובבעיות מעמדה הלכית, המחבר אינו דן בבעיות הארגון, בשיטות בצדע בגישת

הספר ובהיקף הפעולה. עם זאת עולה ומבצבצת מתוך הכתוב העיוני הגישה לפרט, לאדם במצוקה, והדאגה להגנתו ושמירת קיומו של האדם הנתון בצר.

לא מתוך עקרון תמיכת החזק בחלש אלא מתוך עקרון של שוויון וזכות הדדית, הוא רואה בחלוקה מכשיר חיוני לקיום הישוב בארץ. מטרה זיהה לנתן ולמקבל: לשמור על גזלת הישוב למען כלל ישראל. גם בהתייחסו לשיקולי הלכה כלליים על דיני צדקה, דיני קופות ודיני נדרים, תמיד מדגיש הוא את הדרישה לנתן עדיפות לתמיכה ליושבי ארץ ישראל.

דרך ההרצאה הולמת יפה את תכנו של הספר, המשלב גיחות רעיוני מעמיק עם הסברת הגורמים המדיניים החברתיים והכלכליים שהביאו לחלוקה והצדיקו אותה. תוך כדי קריאה בספר קשה להסיח את דעתנו מהמחבר עצמו. הספר נכתב על ידי גער תלמיד בישיבה תיכונית, שלמרות גילו גילה בחבור זה מחשבה בהירה, התמדה וכח שיפוט רב, ידע הגות. הקריאה בספר משיבה אליך מרוחם של ימים קשים, מלאי-סכנה, שבהם התחוללו מעשים גדולים, ונחו חחיות בלתי-נשכחות, ההיסטוריה הרוטטת של חקומת הישוב היהודי בארץ ישראל. עלילות אלה מוקרנות על מסך רחב, ומאורות באור אמת של אהבת אדם ואהבת הארץ על רקע והחי של המאה התשע עשרה.

בספר עולים לבטי מחשבה של המחבר הצעיר. והקורא נלחה אליו לדרך ארוכה ולגוף מגוון שבהם הוא הצליח להעלות וללבן קורות ובעיות הישוב בתקופה כה סוערה.

הדברים מענינים, מעוררים מחשבה. וראוי הסופר לשבח על שהוסיף לבנה חשובה נוספת לספרות המצומצמת בנושא זה. הספר כתוב מתוך אהבה לארץ, ליושביה ובעיקר, אהבה למורשת העבר. זו האהבה אשר למענה הקריב מאיר מנתם רוסשילד ז"ל את חייו.

צביה חיות

"סעד"

נובמבר 1969

מאת שלמה שבח

המגבית המאוחדת של המאה הקודמת

בטבריה ובצפת. בעשרים שנה אחר-כך, דיים, שאם תלמיד עושה עבודתו מחקר, פוטר אותו הדבר מבחינת סידום. לפני כחמש שנים עשה מאיר מנחם רוטשילד, תלמיד ישיבה תיכונית, עבודת מחקר על מוסדות החלוקה בישוב היהודי של ארץ-ישראל במאה הקודמת.

אנחנו נוהגים להתייחס בזלזול לחלוקה לנדרות-הכסף שיהודי כל העורף היו שולחים במאה הקודמת, להחזקת יהודי הארץ. אנחנו רואים במקרה בלי החלוקה בטלנים החיים מנדבות עיון פעמיים יותר, מגלה, כי הישוב היהודי מעין האחתות של יהודי העולם בארץ, שהיתה תחת משטר קשה מאוד, אינו שונה הרבה מאתנו כיום. או איפשרה החלוקה למקבליה לזכות פת במלח, ולפעמים בשר לחם. המגבית-המאוחדת מאפשרת לנו כיום לרכוש מוגנים, טלוויזיות ומכוניות. אנו אומרים היום, כי יש לעניין עול בטחון גדול, וכי אנו קולטים יהודים ומהווים כאן שלחיים על כל יהודי העולם, ועל כן מגיעה לנו עזרה. את כל הסענות הללו יכולים היו גם לטעון יהודי ארץ-ישראל במאה הקודמת.

הותמת של מגבית ה"כוללים"

ח יבורו של מאיר מנחם רוטשילד, ותלמידו שעדיין לא מלאו לו שימונה-עשרה שנים, מבוסס על מחקר מקיף המשתרע על כשמונים עמודי דפוס. הוא הסתמך על תעודות וספרים וגם על מקורות שלחוקרים רבים אין גישה אליהם. כתלמיד-ישיבה בעל ידיעה בספרות הרבנית, בדק שאלות-ותשובות וענייני הלכה בנושא זה.

יישובה הספרדי של ארץ-ישראל לא פסק מעולם. הישוב האשכנזי התחיל רק בסוף המאה ה-18. ב-1777 עזבו חבורות-החסידים לארץ והתיישבו

(הוא אמנם מצא את רוטשילד). מוסד זה התפתח, הפך לאירגון מסודר — החלוקה — שמרכזו בוילנה ובאמסטרדם. בינתיים נתחלקו גם היהודים בארץ לארצות מוצאם וקמו "כוללים", שכל אחד מהם זכה לתמיכת בני ארצו. אולם האם היתה זו תמיכה וגדבה בלבד? עניין זה חקר מאיר מנחם רוטשילד עיר הוויקה, כי היו לחלוקה שבעה מקורות: יש לתמוך בעניי ארץ-ישראל מתוקף הדק, "עני עיר", יש בכך מן שום פדיון שבויים ופיקוח נפשות ויש בכך גם תמיכה בתלמידי חכמים, קדושים וגדולי רוח.

אולם ניקו היסגו הוא כי גינתח

החלוקה בישוב הישן

מאת: תא-שמע

יצא ספר צנוע, בן מאה עמוד לערך, מאת מאיר מנחם רוטשילד הי"ד ושמו: "החלוקה" — כביטוי ליחסה של יתדות הגולה ליישוב היהודי בא"י בשנים 1810—1860. מאיר רוטשילד נהרג על-גשר אלנבי, ביום כ"ד בטבת תשכ"ז. בשעה שדך מאהלו יתרים חבר פצוע תחת מסך כדורי האויב, והוא בן עשרים ואחת בלבד.

ליום השנה לספירתו הוציאה משחתו את מחקרו זה. אותו כתב בשנת תשכ"ז כחיבור שגהי במקצוע תולדות ישראל, כתלמיד ישיבת בני עקיבא, נתיב מאיר, בירושלים, ודין זה קולבי. שבחן את העבודה מעט משדד החינוך: התרבות כתב לספר רבני הערכה, בהם עמד על ה"דמה המדעית המבוקה" אליה, הגיגה עבודה זו. כמו כן כתבו דברים שקדים בראש הספר הפרופסורים י. י. לבלק ז"ל. ה. בן-ששון. דווקא משום האופי האינטימי של הפירסום, וההתרגשות הטבעית האוחזת בלב כל אדם המעיין בספר, מן הראוי להביא לידעת הקורא המשכיל, כי מונח לי פניו כעת ספר בעל ערך מחקרי מובן, הק, אשר מלבד האינפורמציה המגוונת המסוקעת בו, ישנה בו גם הצגה חדשה של הבעיה, תוך ראייתה מונית אחרת, בלתי מקובלת עד כה. במבואו מציג רוטשילד את השאלה המרכזית שעליה אשתדל לענות: באי כגורם הקובע את גודל האומה היהודית כולה, בסיס ליחסה של יהדות הגולה אל הישוב בארץ, ומה חלקם של יסודות אחרים בעיצובו של יחס זה? בסיכום קובע רוטשילד על פי מידת שכיחותם של היסודות הב"ל-יהודיים בספרות התעמולה ובספרות השאלות ותשובות" נראה לרוב, כי יסודות אלה הם עיקר בשיטה הרעיונית של מפעל החלוקה, והם שהשפיעו השפעה מכרעת על עיצוב דרכו למעשה.

שתי חטיבות

מבחינה מתודית חילק המחבר את דיגונו לשניים. החלק הראשון מן דש לדיון במה שרגילים לכנות בשם "ספרות התעמולה" בעד החלוקה, ויידי החלק השני מקדש להשתקפות הנושא בספרי בעלי ההלכה, ובעיקר בספר השו"ת. המחבר מבחין בין שתי החטיבות, מבחינת ערכן כמקור היסטורי-מדעי וקובע, בהתאם לכך, את דרכי הטיפול בכל אחת משתי החטיבות: ב"ספר הראשון נדח ב"וטיבים של ספרות התעמולה, תוך הנאת ציטאטים מתוך האגרות וספרי התעמולה, ותוך הבהרת תוכן המוסרי בים ע"י הצגת שימושם בכתבים שאינם קשורים במפעל החלוקה. לעומת זאת, ב"ספר השני העוסק בשאלות "תשובות ינתוחו התשובות כל אחת אחת בשלימות, כיוחיה בסני ע"י זה, הוא בגלל העדר שיטה עקבית בספרות התעמולה.

ניתוח מקורי

דדך הדיון בספר היא אנליטית ב"חדה, אף שהיומר המפורטי שנצ"תעמולה בהרחבה יושבי א"י, בישר

הסיבה לכך שלא הושם לב לכך, כראוי של היום, הוא לדעת, בכך ש"יסודות הצדקה" הקריאות לעד הן ולרחמים הינם, "רעשניים" יותר, ועל כן הניסיון בהם מרשים את השופעים ואת הקוראים ביתר תוקף, על אף שמבחינה עובדתית אין ה"דבר כן. מבחינה פסיכולוגית בולט יותר היסוד, "השנורר", אולם מבחינת המחקר המדעי השקול אין לראיה זו כל יסוד. זהו לדעתי, עיקר ה"דשו של המחבר, המחבר מדגיש דבר נוסף: ואם נראה שבצורה של אגרות משנת 1837, שנכתבו בצל האסונות האיומים שקרו בארץ בשנה זו ובשנים קדמות לה, נמצאים אך ורק תיאורי האסונות והמצב האיום בארץ ובהם בקשת תמיכה להצלת נפשות, לא נבוא ליד סעות ונטען ש"ישראל משקלוב ויתר מחבוי האירגות האלו חושבים שהיישוב בארץ אינו ממלא תפקידים בעלי משמעות כלל-יהודית המצדיקים הם כשלעצמם את מפעל החלוקה".

המחבר, שראה במתיישבי א"י תח"סיכון-עצמם, את שולחיהם של כלל ישראל שבכל התפוצות, וזה לקיים ב"נוסף איראל נשנב זה של אגידת הקשר המשולש: א"י, יהדות חר"ל ו"מצות הצלת נפש מ"ישראל. ניבא ולא ידע מה ניבא, ונתגשמו בדרכי ארבע שנים לאחר כתיבתם.

בתם ובעשייתם בארץ, מסייעים ב"ידיהם של יושבי הגולה להתקיים, הם משלימים את החסר שבמניין ה"מצוות של יושבי הגולה, בקיימם מצ"הו יישוב א"י בעבורם, הם מתפללים לשלומה של יהדות הגולה, הם מכפי לים בייסוריהם על חטאות יהודי התפוצות, הם בישיבתם בארץ, פר תחום שצרי שמים לתפילות בני ה"גולה, יושבי א"י שומרים את הנכס המקודש של האומה, לבד מכל אלה ולמעלה מהן מקרבים בני א"י את הקץ ואת הגאולה". בדברים אלו לי כשלעצמם אין חידוש; החידוש ה"בשימת הלב לכך שמשקלן של ה"יסודות הפונקציונליים הוא דומיננטי בספרות זו, ובספרות השו"ת, ועל כן חייבת כל גישתנו להשתנות כלפי הבנת מוסדות ה"חלוקה" ה"כוללות" כדי שלא נבמד עיקר לטעל ולהי

הסיבה לכך שלא הושם לב לכך, כראוי של היום, הוא לדעת, בכך ש"יסודות הצדקה" הקריאות לעד הן ולרחמים הינם, "רעשניים" יותר, ועל כן הניסיון בהם מרשים את השופעים ואת הקוראים ביתר תוקף, על אף שמבחינה עובדתית אין ה"דבר כן. מבחינה פסיכולוגית בולט יותר היסוד, "השנורר", אולם מבחינת המחקר המדעי השקול אין לראיה זו כל יסוד. זהו לדעתי, עיקר ה"דשו של המחבר, המחבר מדגיש דבר נוסף: ואם נראה שבצורה של אגרות משנת 1837, שנכתבו בצל האסונות האיומים שקרו בארץ בשנה זו ובשנים קדמות לה, נמצאים אך ורק תיאורי האסונות והמצב האיום בארץ ובהם בקשת תמיכה להצלת נפשות, לא נבוא ליד סעות ונטען ש"ישראל משקלוב ויתר מחבוי האירגות האלו חושבים שהיישוב בארץ אינו ממלא תפקידים בעלי משמעות כלל-יהודית המצדיקים הם כשלעצמם את מפעל החלוקה".

המחבר, שראה במתיישבי א"י תח"סיכון-עצמם, את שולחיהם של כלל ישראל שבכל התפוצות, וזה לקיים ב"נוסף איראל נשנב זה של אגידת הקשר המשולש: א"י, יהדות חר"ל ו"מצות הצלת נפש מ"ישראל. ניבא ולא ידע מה ניבא, ונתגשמו בדרכי ארבע שנים לאחר כתיבתם.

הצופה

מחקר מקורי על החלוקה

ומיקוח נפש שאף הן מצוות רא"י נמכרים הם בהיותם שליחי כלל ישראל לשם מצות הקיום בארץ ישראל. שליחותם מתבטאת במילוי מצוות ישוב הארץ אותה הם עושים בשם כל הגולה. הם גם מתפללים לשלום אחיהם שבגולה ורמזים את תפילותיהם דרך שיעור שמם. משום כל אלה טוענת הנמ"ק על הצד הטוב ביותר את שליחותם והכרח זו מהווה בסיס רעיוני למפעל החלוקה.

נוסף כי בשינויים קלים, אם גם בחקופה שבה העיקר המעשה ולא המדרש, נשארו שני טיעונים אלה מרכזיים: הם עדיין עיקרה של התעמולה למגביות. בגלל "הישיבה ציבור" טובים יותר אין מתייחסים עוד אליהם ואל נבנתה באותו יחס במסל קמעא, שלו זכותה, שלא בצדקה, "החלוקה".

ב-90 עמודים של מחקר בשל ר' יעקב שאר בימים אלה יצא מתחת מכש המדפוס, היה משום הברכה גדולה שנגעה לפני שנה ורציני כאשר מחבר הספר שהיה ב"שירות צבאי בגשר אלנבי נפל חלל מכוונת הלגיון * למחקרו אין גושפנקה אוניברסיטאית. מחברו היה בן 18 שנה כי שסיים אותו בשנת תשכ"ד והוא אז תלמיד ישיבת בני עקיבא בירדן שלם, "נתיב מאיר". העבודה נכתבה בחיבור שנתי במקצוע תולדות ישראל. אילכאל הוזכרה עובדה זאת בגוף הספר. לא היה הקדמה ראשונה, כי במחקר זה מדרש גשים רהבות דעת. עמקות וכשרות יתוה של עבודה אוניברסיטאית בעלת רמה. ולאלה מצטרפים רה"טות סגנון וכשר ביטוי.

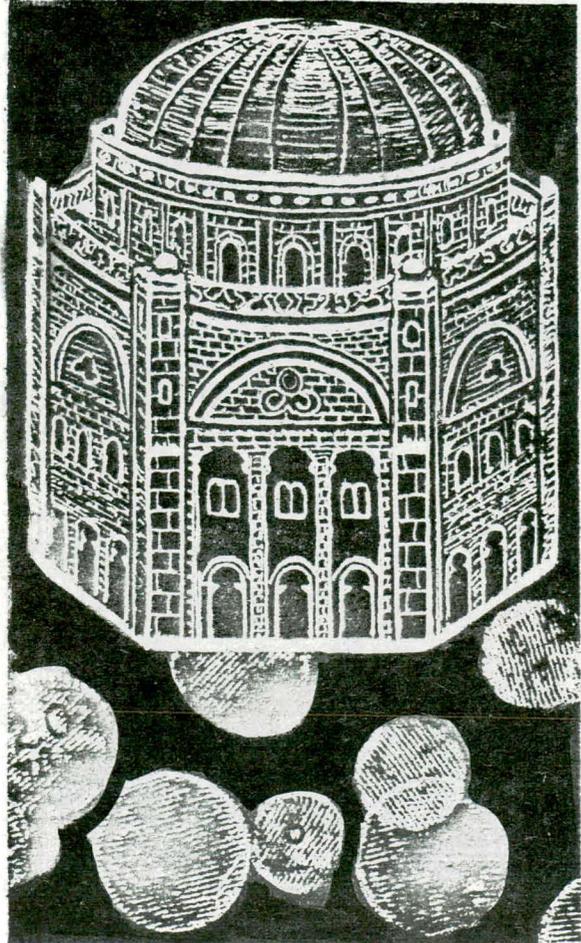
אין ספק ששולא היה מתרחש האסון, היה מאיר מנחם רוטשילד עשוי להיות מגדולי החוקרים של הישוב הישן בארץ ישראל ויקחו לגולה השאולה המרכזית אותה הציג בעבודתו היתה באיזו מידה שישם שה ראיית הישוב בארץ כגורם בעל חשיבות כללי-יהודית בסיס ליחסה של יהדות הגולה אל הישוב החדש.

המנחה בדק שורה ארוכה של מקורות הקשורים בחלוקה משני סוגים עיקריים: ספרות תעמולתית של שליחי ארץ ישראל ושל מסמכים עיהם בחייל וספרות הלכתית של רבנים מגדולי הדור. שקבעו בשא"לוח ותשובות שלהם עקרונות לגבי חשיבות הכספית שניתנה ליישוב האשכנזי, הצעיר, יחסית בארץ.

מ. רוטשילד מצביע על שתי גישות לחלוקה שאינן נבדלות זו מזו לחלוטין, משמעות הרבה פעמים ברוביה או משתפות פעולה עם זו.

האחת רואה את "החלוקה" כי דקה, אם גם לא צדקה טהם. אלא דקה שבמעלה יתירה. גישה זו יראה ביישוב ארץ ישראל שהיא ארץ ישראל משום שדין שבויים או רובם ככולם עניים מרודים, עניי עירי, הללו כזכור לכל בר בי רב, זכות עדיפות להם בחלוקה בספי צדקה. על אביזרים זרים, בשל המצוקה ששררה בחקופה ארצה מסכה המחקר (הוטלו סמים ארזוניות כבדים על הפרושים וה"זמידים שה מקרוב באו. כמו על יתר תושבי הארץ. אי שקט בא בשל מדידת פלחים ערבים. הארץ נלקחה מידי התורכים ע"י מוחמד עלי והוחזרה להם וכי"ב), הוצגו יושבי הארץ כשבויים. במקרה זה היה במעשי הצדקה שנעשו למען

אברהם למרבה

אין ספק ששולא היה מתרחש האסון, היה מאיר מנחם רוטשילד עשוי להיות מגדולי החוקרים של הישוב הישן בארץ ישראל ויקחו לגולה השאולה המרכזית אותה הציג בעבודתו היתה באיזו מידה שישם שה ראיית הישוב בארץ כגורם בעל חשיבות כללי-יהודית בסיס ליחסה של יהדות הגולה אל הישוב החדש.

המנחה בדק שורה ארוכה של מקורות הקשורים בחלוקה משני סוגים עיקריים: ספרות תעמולתית של שליחי ארץ ישראל ושל מסמכים עיהם בחייל וספרות הלכתית של רבנים מגדולי הדור. שקבעו בשא"לוח ותשובות שלהם עקרונות לגבי חשיבות הכספית שניתנה ליישוב האשכנזי, הצעיר, יחסית בארץ.

מ. רוטשילד מצביע על שתי גישות לחלוקה שאינן נבדלות זו מזו לחלוטין, משמעות הרבה פעמים ברוביה או משתפות פעולה עם זו.

האחת רואה את "החלוקה" כי דקה, אם גם לא צדקה טהם. אלא דקה שבמעלה יתירה. גישה זו יראה ביישוב ארץ ישראל שהיא ארץ ישראל משום שדין שבויים או רובם ככולם עניים מרודים, עניי עירי, הללו כזכור לכל בר בי רב, זכות עדיפות להם בחלוקה בספי צדקה. על אביזרים זרים, בשל המצוקה ששררה בחקופה ארצה מסכה המחקר (הוטלו סמים ארזוניות כבדים על הפרושים וה"זמידים שה מקרוב באו. כמו על יתר תושבי הארץ. אי שקט בא בשל מדידת פלחים ערבים. הארץ נלקחה מידי התורכים ע"י מוחמד עלי והוחזרה להם וכי"ב), הוצגו יושבי הארץ כשבויים. במקרה זה היה במעשי הצדקה שנעשו למען

"החלוקה" של רוטשילד

לאור עולם. הספר החשוב הופיע (הר) צאת ראובן מס, ירושלים שאלין צורפו דברי הערכה של הפרופסורים ד. י. ריבלין וח. ה. ברישון הי"ר קוליב) לאחר שמחברו, סטודנט להסטוריה, נפל ליד גשר אלנבי, בעת שנחלץ לעזרת חבר פצוע תחת מטר יריות.

מ.מ. רוטשילד, שהיה בוגר ישיבה תיכונית, לא גילה יחס שלילי אל ה"חלוקה" מלכתחילה. גם אם גישתו לחקר הנושא היתה מדעית - היסודית הלכתית - נראה מתוך ספרו המונח לפנינו, כי הוא נהנה מן שהגישה המדעית חיוקת את יחסו האישי אל ה"חלוקה", או אל הרעיון שנת שהי טמונים בחובה. בין השאר רות כאלו פורחות אותיות: טוב שייחונתי לדעת חכמים ואגונים. במחקר של רוטשילד נחשפים יסודות, "החלוקה" מצדדים שונים, וב"עיקר מן הצדדים האידיאולוגיים וה-הלכתיים. עם זאת - ועל אף האופי המחקרי המובהק של הספר - מרגיש שת אהבתו של מ.מ.רוטשילד אל מקבלי ה"חלוקה" הללו לא היו בטי"נים, ובחודאי לא אוכלי, "לחם חסדי". הם היו ממלא שליחות. הם היו בין מקרבי הגאולה. בין סוללי הדרך לגאולה.

מאת א. עמירם - בעיני אנשים רבים היתה "חלוקה", במשך שנים חר"ז, נושא ללעג ולקלס, וב-יקורת שלילית גם אלה לא ידעו את גורמיה של "חלוקה" ואת מהותה - וזלי דווקא משום שלא יד-ו רגילים ומורגלים היו דרוש בגנותה.

מעטים מאד ניסו לחקר תופעה בתולדות הישוב היהודי החדש ארץ ויהודים שבין היישוב החדש דעות הגולה כדי לרדת לשרושם

מאיר מנחם רוטשילד ז"ל

רוטשילד שם את הדגש על תקופה של יובל שנים בלבד, המתחילה ב"עליית הפרושים, תלמידי הגרי"א (1810). אף-על-פי שגם קודם לכן כבר היה בארץ ישוב יהודי (ספרדי ואשכנזי) - הרי לדעתו, "לא היו מי שפעלו כפי שפעלו הם (הפרד שים) להרחבת היישוב ולביסוסו ב"מחצית הראשונה של המאה ה-19. עם עליית הפרושים תלה התעוררות בחיי היהודים בארץ. הם הגדילו את מספר ייחיי הארץ, הטביעו את חר"תם על היישוב כולו וחזיקו את מוסדותיו. ועוד: "שנת 1810, שנת עליית הפרושים, היא השנה שבה נפתח פרק חדש בתולדות היישוב ורם הפרושים הוא שהביא לתפנית במצבו של היישוב, הוא שהביא ל"חיוק מערכת היחסים בין הגולה לבין הישוב בארץ". תקופת המחקר מסתיימת בשנת 1860. משנה זו הופיע הספר, "דרישת ציון" מאת הרב צבי הירש קאלישר, אשר הציע דרכים חדשות להתישבות יהודית בארץ יש"ר. בשנים שלאחר-מכן חלה תפ"נית ממשית באורח-החיים של התר"בים הוותיקים בארץ. חדרה התכרה, שיש להכשיר את הדור הצעיר הגדל בארץ לחיי עבודה. נסתמנו מגמות חדשות שבאו ליד ביטוי בתרחבות ובפריצת המסגרת המקובלת גם י"נות הראשונות מתוך ל

אל הדברים ולהיבנם. הם עשו זאת מנקודת-ראות שונות, כשהם מקפידים במחקרית, קטעים מסוימים של ה"חלוקה", מבלי להתפרש על פני המסכת כולה.

מאו קום המדינה שקע הנושא ששמו "חלוקה". לעתים רחוקות נז"רקה התיבה, "חלוקה" לחלל כדי להר"גים תופעה שלילית. אולם ראו זה פלא: בשנים האחרונות נתקרב אל הנושא באופן רציני ביותר דווקא צעירי ישראל, שהטיל על עצמו מ"שימת לחקר אותו בדרך מדעית - הן כדי להגיע להבנתו השורשית והן כדי להביאו, או לקרבו, אל ה"ציבור הצעיר - מאיר מנחם רוט"שילד - השלים את מחקרו, "החלר"קה", לא יזכה לראותו בעצ

מערב

21-9-

החוקר הצעיר - שלדעת מחירי היה עילוי במובן האמיתי והמקורי - תרם במחקרו תרומה חשובה להבנת תולדות היישוב היהודי ה"חדש בארץ, הוא הוסיף חוליה ש"היתה חסרה מאוד שרשרת הכתובים של דברי ימי יישוב ארץ-ישראל. המחקר ממחיש לנו מה אבד לנו עם נפילתו של מ.מ. רוטשילד, בהיותו רק בן 21 שנים.

מאיר מנחם רוטשילד / הח"דקה" כביטוי ליחסה של יהדות הגולה ליישוב היהודי בארץ יש"ר בשנים 1810-1860. הוצאה ראובן מס, ירושלים, תשכ"ב.

האידיאולוגיה של ה"חלוקה" בא"י

מאת צבי וולמוט

מאיר רוטשילד, בוגר ישיבה תר-כונת וסטודנט להיסטוריה, נפגש אשתדק בגיל 22 ליד גשר אלנבי, כשבחלק תחת מסר ריוט לעזרת חבר פצוע. זמן מה לפני מותו הספיק לסיים את מחקרו, פרי בכורו, שרמזו לקריירה מדעית מזהירה של המחבר הצעיר.

המחקר הוא על ה"חלוקה" והוא

מ. רוטשילד

מהווה תרומה מקורית להארת פרק חשוב ומזוהג של תולדות הישוב בארץ ובמיוחד להבנת המפעל שבונים משווים לו אופי נלעג של איסוף נדבות ופניה אל רגשי רחמי-מים.

במבוא לספרו סוקר המחבר את שתי ההשקפות שהיגחו את "החלוקה": הראשונה ראתה בה צדקה מועדפת לגבי כטרות אחרות, משום שהיא בחינת "עניי עירך קודמין" או משום שנועדה לפדיון שבוים והצלת נפשות (ראשי הקהל בארץ נאסרו על שלא שולם המס המגיע לשלטונות ודינם כדון שבוים) או מפני שהיא צדקה הנועדה לתלמידים חכמים. לפי התפיסה הזאת בכל המקרים אין מפעל "החלוקה" חורג ממסגרת תריסטיבית (בעלת אופי של צדקה).

שליחי כלה ישראל

ההשקפה השנייה רואה את "החלוקה" כחורגת ממסגרת תריסטיבית, באשר הנמקתה הרעיונית שונה ב" החלטת מוז של צדקה לכל סוגיה הנוכחית. היא מועדה למפעל "ה" חלוקה" תפקיד פונקציה (משום כך מכנה המחבר את ההשקפה הזאת "פונקציונלית") להגשים על ידי ריי כח אצבעים כספיים את תקוותיו של כלל ישראל: לקרב את הגאולה ולקדם את הארץ. לפי התפיסה הזאת היהודים בארץ ישראל אינם

הגנים מכספי "החלוקה" על שהם "עניי עירך" שבוים או תלמידים חכמים, אלא על היותם שליחי כלל ארץ ישראל בשם ובשביל כל הגוים.

המחבר הצעיר מציין את האמביוולנטיות של ההשקפות האלה, הניכרת במקורות של "החלוקה" החל מראשית המאה ה-18. המוטיבים של שתי ההשקפות משמשים בערבוביה בלי שתורגש הסתירה ביניהם.

שנת מיפנה

את מחקרו של "החלוקה" הגביל מאיר רוטשילד לתקופה של 50 שנה (1810-1860). בשנת 1810 רי"א המהמר שנת מפנה בישוב, ש" הביאה להתגבשותה ולהשתלטותה של האידיאולוגיה "הפונקציונלית" בעולמה של "החלוקה". באותה שנה עלו ארצה הפרושים מתלמידיו של הגאון מווילנה (עלית, חזון ציון), שבהשואה לעליות הקודמות של ה" חסידים הגדילו לעשות בארץ, הרי חיבו את הישוב וחוקו את מוסדותיו. בעקבות עליות אחרות כל מפעלי "החלוקה" בארץ (כולל מפעלי צ" חסידים) וסודרה תמיכה שיטתית, ישירה מהמרכזים הקבועים בשקלוב, בוויילנה ובאמסטרדם. מצבו הארץ גויני של הישוב שופר. גברה בו הרגשת הליכוד. להרגשת הבטחון של הישוב הוסיף גם המצב הפנימי, שיחסיית היה נוח. בשנות ה" שלוש נפתחו בירושלים קונסוליות של מספר מדינות אירופיות, והי יהודים כאורחי ארצות אלה נהנו מזכויות מיוחדות (קפיטולציות). הי שלטונות הטורקים ויתרו על הש" לום החובות מן המאה ה-18.

הפרושים שהפכו ליסוד דומיננטי בישוב, קיימו קשרים הדוקים עם אנשי שלומם בגולה וראו עצמם אחראים לו, והישוב, שמעמדו ה" אורחי נעשה יותר איתן וסגורה בו הכרה בערכו הסגולי, ראה את עצמו שליח ליהודי התפוצות בארץ הקודש. על ידי קיום מצוות ישוב ארץ התחוקתה בה מקרב הישוב את הגאולה של העם כולו. הפרושים מקיימים הלכה למעשה את דברי מורם הגר"א: "וירשתם אותה וי ישבתם בה" — בזכות שתירשו תשי" בחזקה. מכאן למדו וישבתם בה — שיקורין בחזקה". התפיסה של הגאון מווילנה מטיביעה את חותמה על ספרות התעמולה של "החלוקה" על האגרות המורצות מן הארץ לגולה ובמיוחד של הספרות של "השאלות ותשובות" הדנות בכעיות מעמדה ההלכתי של "החלוקה". באותה תקופה

פה הולכות ופוחות אגרות תחנוני למעשי הצדקה, הפוחות בסגנון ה" רגיל של "רחמיים בני רחמים תה" מלאו נא רחמים... בספרות "החלוקה" משתלשלת, התפיסה הפונקציונלית. סגנונה תקיף ותובע: "יעודד כלל יהודי, חובת ישוב הארץ מוטלת על כל אדם בישראל. מי שאינו מגשים בגופו את המצווה הזאת חייב במתן תמיכה ליושבים בארץ. לפי האידיאולוגיה הפונקציונלית של "החלוקה" באה, איפוא, התמיכה כי תחליף תפקודי לישיבה בארץ. פרק מענין הקדיש מאיר רוטשילד לכעיות מעמדה ההלכתי של "החלוקה" בספרות, השאלות ותשובות".

ייחוד רעיוני

לעומת הלכות צדקה ב"שולחן ערוך" ו"בספרי", שלפיהן עדיפות של צדקת ארץ ישראל מולט בספק ולעומת הפוסקים האחרונים כהש"ך והב"ח, המעדיפים במפורש את "עניי עירך" על פני עניי ארץ ישראל, הרי גדולי הפוסקים שבתקופה הנדון נה במחקר קובעים את פסקיהם כדבר מעמדה העדיף של צדקת א"י, כששקוליהם המכריעים מעוגנים לא בגופן של הלכות צדקה, כי אם ביחודה הרעיוני של "החלוקה". לא הצד התריסטיבי "הגר" של "החלוקה" הוא הקובע, כי אם ה"אספקט הרחב הכללי-יהודי של האידיאולוגיה שלה. מבחינה זו מענינת תשובתו של "החתם סופר" (ארח חיים) לשאלת התרמה למפעל "ה" אלא לא לעצמו, כי ללא ישר בתם בארץ ישראל, שמא תפני חריה חר".

מאיר רוטשילד מגיע למחקרו ל" שנת 1860. באותה שנה הופיע ספרו של הרב צבי קלישר, "דרישת ציון" וגולדה תנועה, "חיבת ציון". המחבר רואה בחובבי ציון ה"רא" שונים עם כל שיללתם את "החלוקה" קורשים של חלק מרעיונותיה. במעבר מקיום מצוות ישוב הארץ ל"החזקה" באה"ק בתורה ועבודה כי רוח תפיסתו של הגר"א "לארץ נר" שבת" ברוח ובחומר, בדרך הממויזגת של "חובבי ציון", ישנה משום רציפות היסטורית.

מ. רוטשילד, "החלוקה", בשנים 1810-1860 בעירוף דברי הערכה מאת פרופ' י. ריבלין, פרופ' ח. ב. בורשטיין וד"ר י. קוב"ש. הוצאת ראיכו נס ירושלים.

"החלוקה" *

י. גרמינאן

מגוון מצד רוטשילד ו"ל סל בספרות החדון, כאשר מידה להציל חבר פצוע ותחת מסר כדורו השני. שתי היצירות סובב בהיותו ותלמידו ובספר של היחס והיחסות, האילו במשך שנים ייתכן שהיה מניע להגשים כמחקר יומיומי שישא מקצועי בא ל" מקורו והשקפה ליישוב הישן. רבותיהם של "החלוקה" — מימד עליו פרטו חיים הלל ב"חזון ציון" — עברו טראנסמיסציה מלחם נפשו של הצעיר המתבונן בסם. מימד אלקטרה רחשתי. פרטים יסודי האלו רחוקים כמובן, שחומר נשאל על קיום, את נפשו צריחה כצורך החיים של מחקר תולדות ישוב ארץ-ישראל באחת הנקודות החשובות ביותר, יחס התפוצות לארץ-ישראל וקשרן עמה.

מבטנה גם עיוני של רי"א חיד קולב, שסבן את עבודתו בטעם שסוד החיסוד החברתי על השיבוש העיוני של המחקר מבחינת ההערכה הנכונה של היחסים לכן הישוב ההשדוי בארצם הקולחת: ירושלים. תפקיד סברה נעשה לכן חופצות המהלך יחסים אלה והשוחר לא על החסד והצדקה בלבד, כי אם על חוק השאלה היששית שמשתנה של "החלוקה" וזאת לפי תפיסתו המופלא של אסתר צמח: "כי תחיה כחברת, כי היתה מתבטלת, כי תעשה קשר עילין מתקשרות, על ידי כך יסוה מ. ג. רוטשילד לשאל את העצמות ה"שונות של "החלוקה" להחיה בהן דת חיים ולושיהן על ארצות הקודש מתוך יראת כבוד ותקד ארץ לישובה ארץ נקודש, אשר מסוד נפשו בעד ביותה שחובי משפחות מושכן ה" העשירים הם חזקת הישוב".

המחבר מביא את ה"מסורת" העיונית של יחסי תעמולה ליהודי ארץ-ישראל בשנים 1810-1860, שם מ"ו בחינתו תקשר ישובי העם העשירי ל"בן ארץ-ישראל במסגרתו של חוק המאמץ יחסים אלה התבססו על "החלוקה" שנותנת העניית לקיומו של הישוב העשירי וגיטיה מס' יפנית המופיעים רבים בחופצות ובדואשם א"י העלוי העשירים והאחרונים. במחצית המאה התשע-עשרה כלל הישוב צאצאי שחרו של רבי יצחק העזריהו, עלות החסידים והתפוצות בתלמידי הגר"א הבני העשירי ר" ארצות אחרות שיפלו באותן השנים. תלמידי הגר"א שעליהם בקראת "חזון ציון" עם משנה ב"ר ג"ל ב" חלמה ותלמידיו רבי חיים מוהליצקי, האנו לקשרים תק" עם בנים ל"בן מרכוס שבזילתה בפנים הרעיונות החכמה "החלוקה" במחכים מאורשנים, שדאגו לגייס כספים קמיעים ומחזרתה את היחס הישן משיגורו שלד הם כוונתם. העצמים לקבץ כסף ובפתוח צרה ממקור, שאו הכרו בסלל, מרכזו שני דת באמסטרדם: "המחת והחממת הקודש" ויכזה את הכספים ששאספו במערב אחרתם האמנו לתלומדים הצדקת. תקופה זו היסטורית של "החלוקה" נסתיימה בשנת 1860, עם הופעת ספרו של הרב צבי קלישר, "דרישת ציון". לאחר מכן תקפה השפעת שמתוך לחממה: שיכות מונטפארדיה מלאת ישיבת המאה ששנים, נסדרו מצאן והחלוקה ר

מקורו, תעודות דברי הלכה, הוא מר"א, כי התמיכה בישוב היהודי בארץ-ישראל באה גם: לשם קיום מצוות ישוב ארץ-ישראל, השפעת יושבי ארץ ישראל על גורלה של יהדות הגולה, וישובי ארץ-ישראל הם מעין "שומרי משמרת משכן ה" ויושבי ארץ-ישראל מקרבים את הגאולה בעצם ישיבתם בה.

ובכן, לא יותר קיבוץ דלפונים המת" הננים לעזרה, אלא ישוב בר הכרה בשליחותו, שהוא חיל-חלוץ הזכאי לתמיכה מיהודי העולם. מאיר מנתח רוטשילד היה יליד כפר הרא"ה, מן הנערים הדתיים המקריים מים בעצמם את ציוויה של ארץ-ישראל. היה איש צבא ומגויס לנח"ל. הוא מנתח את קורות הישוב היהודי במאה הקודמת ומוכיח, כי בזמנו היה זה ישוב שקידם את עניין ישוב ארץ ישראל, אולם בסופו של דבר, האם הכשרה רוחנית בלבד של הארץ פירו"ה שה הכנה מעשית לבוא הגאולה? וכאן מקומה של תנועה, "חיבת ציון". מאיר מנתח רוטשילד מסיים את חיבורו ב" דברי הרב מרדכי אליאשברג, ממבשרי הציונות: "...דע לך שמצוות ישוב ארץ-ישראל מתחלקת לשנים: חומרי ורוחני. שניהם כאחד מביאים אותה לשלמותה ואחד ללא חברו הוא כגוף ללא נשמה... וישוב ארץ-ישראל הוא כפשוטו, להושיב בני אדם, לעבוד אדמתה ולגור בה... יישוב ארץ-ישראל הוא לעשות את הארץ לארץ גושבת בדרך החומרי, כפשוט המצווה, לבנות בתים ולטעת כרמים ולרוע עדות ול" עשות בתי מלאכות... להגדיל עבודת האדמה, לעשות חרושת המעשה והמס" חר... ישוב גשמי פשוט".

ב"כ"ך טבת תשכ"ח בהיותו ב" שירות, רץ מאיר מנתח מאוהלו, כששוכניו נעליו עדיין מותרים, אל גשר אלנבי, כדי להרים חבר פצוע מתחת כדורי האוייב, והוא עצמו נהרג. הוריו והוצאת, "ראובן מס" הוציאו עתה לאור את חיבורו, לא זכה מאיר מנתח לכתוב את תולדות החלוקה בארץ פון מקרי, אף-על-פי-כן, מובחנה, כי חיבורו זה, שכתבו תלמידו, יש בו עזר לראיה חדשה של תולדות המאה הקודמת. למרות מיעוט שנותיו, עשה מאיר מנתח למען המחקר של ארץ-ישראל.

7-4-

69

מאיר מנתח רוטשילד, "החלוקה" כפיטוי ליחס של יהדות הגולה, ליישוב היהודי בארץ-ישראל, בשנים 1810-1860, הוצאת ראיכו נס ירושלים, 1969.

7-18-